

Pay† Poro Korin†yo ɻweáy† nán† ríw†yo ean†narin†.

Pay† riña Jisasoyá siyik†y† aŋ† yo† Korin†yo ɻweag†áy† nán† Poro ríw†yo níriri ean†narin†. Aŋ† ap† Gírik†y† píropenis†yo xwé b† imóniŋ†pírin†. Pay† Poro Korin†yo ɻweáy† nán† xám† níriri ean†na near†ná díŋ† níkiniimóniro pírániŋ† éfríxíniri mix† nuriri ean† nán† emá b† nípwémáná ejáná “Ay† nimóniro yar†gápi nán† Taitaso siŋw† níwinauin† ourowáriñiñ†.” níyaiwiri urowáriag† Taitaso siŋw† níwinaumi níbiri áwan† réniŋ† uríŋ†nig†n†, “Wí mix† jox† uríŋ†pími dán† rixa nisan†ro nero aiwi wí ‘Poro pípmi dán† sekax† near†paxír†an†?’ níriro ar†kí yar†noi.” Éniŋ† ur†ag† nán† Poro pay† riña níriri near†ná nípeni‡ xwíy†á b† uriri mix† b† uriri xwíy†á xwíy†xá b† uriri ner† ean†nig†n†.

¹ Poroni —Nioni Gorixo wimóniŋ†pími dán† Kiraisti Jisasoyá wá‡ wurimeiarin†á wonirin†. Nioni tñi neg† nírrixímeá Timotio tñi yawawi siyik† Gorixoyá imónig†á Korin†yo ɻweag†áy†n† tñi oyá ámá imónig†á Gírik†y† aŋ†yo wí e wí e ɻweag†áy†n† tñi nán† pay† riña near† mónaparin†wi‡. ² Neg† ápo Gorixo tñi Áminá Jisas† Kiraiso tñi awau wá seawianiri sey†n† níwayiróniro ɻweap†ri nán† seaimix†ri éisix†n†.

Xean†ŋ† wímeáag† aí Gorixo ikiŋw† umír†ŋ†pi nán†riri.

3 Gorixo —O negí Ámíná Jisas† Kiraisom† xano imónir† oyá Nwfáo imónir† enorin†. Omí yay† níwirane seay† e umfeyoaaney†. Wá wianarigfá ámáyo wímeaarin† nípinti mfk† ikinorin†. Ámá pí píp† nán† dñj† sfpí wiariñfyo mñj† ikijw† umírarigfápi mfk† ikinjo, ay† orin†. **4** O mñj† ikijw† neamírarin†pa nene en† axíp† pí pí xeanin† wímeáfyo mñj† ikijw† umíranfwá nán† pí pí xeanin† neaímeáaná mñj† ikijw† neamírarin†. **5** Rñin† Kiraiso ámáyo arírá owimínir† nerfná wímeañfp† nene en† ayá wí neaímeaarin†. E ner† aí xto neaiñfpimi dán† Gorixo mñj† ikijw† ayá wí neamírarin†. **6** Xeanin† none neaímeáfp†, ay† seyfné seaerkiemeaarane mñj† ikijw† seamírirane yanfwá nán† neaímeaarin†. Mñj† ikijw† Gorixo neamírarin†, ay† seyfné mñj† ikijw† seamíranfwá nán† en† neamírarin†. Nepa mñj† ikijw† seamírarin†waéy†ne ejánay†, xeanin† none xwámam† wiariñwápa seyfné en† xeanin† axíp† imónin†p† xwámam† wipaxfy†nérin†. **7** None re nýaiwir† nýj†á imónin†, “Rñin† none meaarin†wápi seyfné en† axíp† meaarigfári†. Ayináni Gorixo mñj† ikijw† neamírarin†pa seyfné en† axíp† seamírarin†.” nýaiwir† nýj†á nimónirane nán† dñj† re nýaiwirane ikw†moarin†wápi sfk†k† onin†, “Seyfné ej† neániro pí pí seaímeáfp† anan† xwámam† níwiro ñweap†fári†.” yaiwiariñwápi sfk†k† onin†.

8 Negí nírix†meáy†ne, ay† ríp† nán† searariñin†. Xeanin† none Esia píropenis†yo ñweañáná

neaímeañþpi “Seyíne sini majfá oimónþpoyi.” mñeaimónarini. Xeaniñf ríá tñjí none ení neánirane aí xwámamí mìwipaxí imóniñþpi neaímeáagí “Arí yanwíní?” niyaiwirína “Rixa nipeaniréwíní?” yaiwinjwárini. ⁹ Ai, newaniñone “Ení eánijwáonerfaní?” niyaiwirane dñjí mñjwiraríni sa Gorixomí —O ámá pegfáyí wiápñimeapírúa nání wimixariñorini. Omíni none dñjí unjwiráraníwá nání sìkwíá neainjípi neainjínigini. Sìkwíá neainjí apí ámá opisí aňyo dání xwirixí aríá níwimáná “Rixa píkípoyi.” raríño rixa “Awamí píkípoyi.” ránánijí neainjínigini. ¹⁰⁻¹¹ E nerí aí nene mañí umónaní nání mímúropaxí imóniñf apimi dání Gorixo éf neamínijírini. Ríwíyo bi ení éf neamíninfári. “Ámi ríwíyo bi mañí umónipaxípimí umónaniri yarína éf neamíninfári.” niyaiwirí dñjí wíkwímoaríñwáo seyíne none nání ríxiñf níneauriyiríñpimí dání arírá níneairína ananí éf neamíninfári. Gorixo éf neamínariñagí níwíñróná re niyaiwiro, “O ámá obaxene ríxiñf wuriyaríñwápi aríá níneairí nání Porowamí wá níwianiri xeaniñf wímeáñpimí dání éf umínijíríaní?” niyaiwiro none nání omí yayí wípírífári.

Koriníyo ámi muñþpi nání áwanjí uríñf nánirini.

¹² Ayí rípi nání mìxí meakíñnaríñwini. “None nañí ríá wiñwanigini? Sípí ríá wiñwanigini?” yaríñf e niníranéná re yaiwinariñwini, “Gorixomí mìxídarigfáyo sìyikwí míñiñf nimónimáná wiirane omí pírániñf nuxfdíríná

epaxípi nepán† wiirane nerane aiw† sey†né ay† anjipax† e seaiiñwanig†n†.” yaiwinar†ñwini. Ay† “Nij†á ámá wig† dñj†yo dán† imónar†g†ápimi dán† mar†á†, Gorixo wá n†neawian†ri en† s†x† neaímix†pimi dán† ayo e wiirane sey†né anjipax† e seaiirane ejwanig†n†.” n†yaiwin†rane nán† mix† meak†n†nar†ñwini. 13-14 None sey†né nán† pay† near† n†seamónap†r†ná r†wam†n† sey†né íá n†roro nij†á mimónipax†pi near† w†rénapariñwámanti. Sa r†wam†n† sey†né anan† íá n†roro nij†á imónipax†pi near† w†rénapariñwárini. Agw† sey†né none e oyaney†n†ri near† w†rénapariñwápi nán† “Awa ay† ap† nán† r†a yariño†?” n†yaiwiro x†xen† m†neaaiaiwiar†ñag†a aiw† sey†né r†pi ep†r†fa nán† dñj† seaikw†monjwini. R†wéná sey†né none yariñwápi nán† “Awa ay† ap† nán† reg†awix†n†?” n†yaiwiro none e oyaney†n†ri yariñwápi t†ni x†xen† neaiaiwip†r†fa nán† dñj† seaikw†monjwini. Sey†né “Porowa e yan†ro nán† reg†awix†n†?” x†xen† n†neaaiaiwirónay†, s†á Ám†ná Jisaso weap†n†áyimi none sey†né nán† ayá wí mix† seameak†nan†wápa sey†né en† none nán† mix† neameak†n†p†r†f†rini.

15 Sey†né “Ay† nepar†n†. Poro aga seáyi e oimónim†n†ri pay† near† mónap†ñ†mani. Sa nene nán† ayo píráñ†ñ† owimix†m†n†ri near† mónap†ñ†r†fan†?” Sey†né anan† e yaiwip†ri nán† dñj† n†seaikw†mor†ná re yaiwinjanig†n†, “Xám† sey†né t†ñ† e nán† n†bir†ná dñj† s†x† biaú seamímó†m†g†n†.” yaiwinjanig†n†. 16 E n†yaiwir†ná ay† r†pi yaiwinjanig†n†, “Masedonia

p̄ropenis̄yo nán̄i nurfná seyfné tñjiman̄ xám̄i numáná ám̄i Masedonia p̄ropenis̄yo dán̄i n̄ib̄ir̄ Judia p̄ropenis̄yo nán̄i nurfná óf e dñj̄ sfx̄ níga umfa nán̄i b̄i niapfr̄ix̄n̄r̄ ám̄i seyfné tñj̄ aximan̄ b̄f̄m̄iḡn̄i.” yaiwijn̄iḡn̄i. ¹⁷ Nion̄i e yaiwijn̄a enaḡi nán̄i seyfné re r̄niaiwiarīn̄ōi, “Poro ‘E éim̄iḡn̄i.’ n̄iyaiwir̄ná dñj̄ ikw̄roayir̄ m̄xeaaayir̄ ner̄i yaiwijn̄r̄i.” r̄niaiwiarīn̄ōi? “O ‘R̄ip̄i éim̄iḡn̄i.’ n̄iyaiwir̄ná s̄ip̄i imónar̄in̄p̄imi dán̄i n̄iyaiwir̄i nán̄i sa dñj̄ ikw̄ror̄i m̄xearī yarīn̄or̄i.” r̄niaiwiarīn̄ōi? ¹⁸ Pí pí Gorix̄o rar̄in̄p̄i dñj̄ uñwir̄árīpax̄pa xwiȳtá none sear̄in̄wáp̄imi en̄i dñj̄ uñwir̄árīpax̄p̄i sear̄in̄wánīḡn̄i. Xwiȳtá none sear̄in̄wáp̄i wí dñj̄ ikw̄ror̄i m̄xearī yarīn̄wáman̄i. ¹⁹ Aȳi r̄ip̄i nán̄i sear̄in̄j̄n̄i. Íwí Gorixoyáo, Kiraishi Jisaso —O nán̄i nion̄i tñni Sairaso tñni Timotio tñni none wáf̄ sear̄in̄wáor̄i. O dñj̄ ikw̄ror̄i m̄xearī yarīn̄omanī. Oweoī, xeḡi dñj̄ n̄iyaiwir̄i ikw̄rófp̄i an̄in̄f̄nī ikw̄roarīn̄ōi enaḡi nán̄i sear̄in̄j̄n̄i. ²⁰ Gorix̄o s̄im̄iman̄ȳo dán̄n̄in̄j̄ “E n̄iseaiim̄fár̄i. E n̄iseaiim̄fár̄i.” n̄ir̄ir̄ná obax̄i rárīn̄p̄i “Aȳi nepar̄i.” yaiwian̄wá nán̄i s̄iwán̄in̄j̄ in̄ijo, aȳi Kiraisor̄i. O e imón̄n̄ōi enaḡi nán̄i Gorixom̄i seáyī e umean̄wá nán̄i yopar̄īp̄i n̄ir̄iranéná Jisasī Kiraisoyá yōf̄ r̄irane “Ap̄i e imón̄winīḡn̄i.” r̄irane yarīn̄wárīn̄i. ²¹ Seyfné tñni none tñni ninenen̄i Kiraiso tñni nawin̄i ikáriinan̄wá nán̄i s̄fk̄k̄ neaomīxarīn̄ō, aȳi Gorix̄o xewan̄n̄or̄i. Wáf̄ rar̄in̄wáp̄i nán̄i near̄peanō, aȳi axorīn̄i. ²² “Aȳi oyár̄fan̄i?” oyaiwípoȳn̄ī yarīn̄pa nene en̄i neaiin̄r̄i.

Xegf kwíyípi níneaiapíríná nene “O réroáríñípi nípíni xixeni níneaiinírárińi.” yaiwianíwá nání kwíyípi tńi ikiyiníñíñí neaiárińírini.

23 Nioní apaxí mé seyíné tńiń e nání níbíri mixí searáná díńí ríá seaxenígińíri “Ámi Koriníyo nání mibípa éimigini.” yaiwinjanigini. Nioní díńí e yaiwiaríná Goríxo, sínwí naníjo ananí sopinípí nopaxrírińi. **24** None seáyí e níseaimónírane seyíné díńí ikwíropaxí imóníñípi “Ayí rińírińi.” osearaneyiníri miyaríñiwini. Seyíné Jisasomi díńí niwíkwíroróná sírí muní nero wíkwíroarígíá enagi nání none Goríxomí níxídíranéná seyíné díńí nińá seaininína nání sa seyíné tńiń nawíni omíñíñíñí éwaniginińíri imóníñiwini.

2

1 Ayináni nioní seyíné nání díńí yaní nímeníri re yaiwiárińjanigini, “Nioní seyíné tńiń e nání níbíri mixí searípimi dání díńí sípí seaipaxí míseaimixípa éimigini.” yaiwiárińjanigini. **2** Ayí rińí nání e yaiwiárińjanigini. Nioní níbíri mixí nísearíri díńí sípí níseaimixírnáyí, ámá wí gíyí nioní díńí yayí nimopírfárińi? Oweoí, seyíné e níseairnáyí, ámá nioní díńí yayí nimopírfá wí meníni. **3** Ayináni nioní mibí payíni nearí wírénapíńjanigini. “Nioní bána yayí nimopaxíyíne mixí searípimi dání díńí sípí míseaimixípa éimigini.” nínimóníri nání payíni nearí wírénapíńjanigini. “Nioní yayí nínaríná seyíné ení seainaríńírini.” yaiwiaríńápí “Apí aga nepa imóníni.” nipimóníñí enagi nání

rarīñiñi. ⁴ Ayí nepariñi. Xámí nioní payí nearí níwírénapíríná díñjí ríá samiñjí mìnixé ayá wí níxearíná ñywí tñiñ eajanigíñi. Payí ana díñjí sípí oseainíri meajanigíñi. Seyíne rípi nání níjíá oimónípoyiníri eajanigíñi, “Poro nene nání díñjí sípí níwiríná xwapí ayá wí ríá wiariñi?” oyaiwípoyiníri eajanigíñi.

“Sípí éomí rixa yokwarímí wiijárini.” uríñjí nánirini.

⁵ Segí ámá xegí sípí neríñfpimi dání díñjí sípí neaimixiño nepa nioní díñjí sípí mìnimiñixíñfrini. Seyíne díñjí sípí seaimixiñfrini. Niyfnéni díñjí sípí mísseaimixipa nerí aí wiyfnéni díñjí sípí seaimixiñfrini. Omí ayá ríá wepaxí imóníñfpí míripa étimigíñiri apíñi searariníñi. ⁶ Ámá omí siyikí níwearíná segíyí napí weagíapí “Ayí apánirini.” nimónarini. ⁷ Ayináni díñjí sípí fwí xewaníño neríñfpimi dání winaríñfpí aníñjí ríti wiáriñigíñiri agwí seyíne ámí siyikí bi mísweá yokwarímí níwiiro mítjí ikíñwí umírífrixini. ⁸ Ayináni ení ríremixí rípi oseaimini. O “Ámá týí nioní díñjí sítixí níyarigfáyfríani?” oyaiwiníri nañí wí wiífríxini. ⁹ Payí ana nioní nearí níwírénapíríná re níyaiwiri eajaníñi, “Nioní payí nearí uríapí nípíñi nání arfá yímigí epíríréoi? Aríkwíkwí nipíríréoí?” níyaiwimáná iwamíó seaíwápiyimíñiri nání payí ana eajaníñi. ¹⁰ Seyíne ámá xegí sípí éípi nání yokwarímí wiíánayí, nioní ení ananí yokwarímí wiíariñáriñi. Ayináni nioní ámá omí nepa yokwarímí wiipaxí imóníñjí bi enánayí, yokwarímí níwiiríná seyíne nání “Aríge nerí

arîrá wiimfárñaní?" niyaiwir† Kiraisoyá sîñwf tñj† e dán† yokwarim† wiiñárñi. ¹¹ None xixe yokwarim† minipa nerñjpim† dán† Seteno yap† nîneaiepisimáná xopirár† neainigñir† nán† ámá fw† éom† yokwarim† wiiñárñi. Obo yap† neaiepisimñir† yarñjp† nán† njfá imóniñagw† nán† rarñjñi.

Poro anj† Tîrowasîyo niñweaxa mûroñ† nánirñi.

¹² Xám† nion† xwiyfá Kiraiso nán† yay† neainarñjp† wá† urimñir† nán† anj† Tîrowasîyo nán† nur† nîrémoríná Ámínáo ówañfnij† nîkwiípim† dán† anan† e epax† imóniñáon† nainenir† aiw† ¹³ neg† nîrix†meá Taitaso seg† tñámñi dán† sîn† mîbîpa éag† nán† pñá nîmegñir† dñj† sîpí niarñjag† nán† iwieánñjanigñi. Ayinán† nion† Tîrowasi ñweáyo pñi nîwiárim† Masedonia pîropenisîyo nán† bñjanigñi.

"Wá† nîwurimeiranéná ámáyo sinadñfnij† weaarñjwárñi." urñj† nánirñi.

¹⁴ Taitaso nán† dñj† sîpí niarñjag† nán† iwieánñáon† aiw† agw† Gorixom† yay† wiariñjñi. Ay† rîp† nán† yay† wiariñjñi. O Kiraiso pí pí imóniñjpim† xopirár† wipaxo oimónir† wimixñfrñi. Apin† marfá†, o ge ge nîneaiipemeám† umññir† neríná xopirár† wipaxfy† oimónipoyinir† nîneaimixir† nîneaiipemeám† warñjfrñi. Ay† rîp† nán† en† yay† wiariñjñi. Gorixo none wá† wurimeiarñwápim† dán† anj†

nimini xwiytá Kiraiso nání rínijpi “Ayí apírfaní?” oyaiwípoyiniri yariñfrini. Xwiytá o nánipí awí dínjí eaarínjí bñiñjí anjí nimini rínárimenjípirini. ¹⁵ Ayí rípi nánirini. Sinadínjí Kiraiso Gorixomí dínjí nanjí oweaniri rtá ikeárárná nanjí weaarínjípnijí imónijípi, ayí none imónijwini. None sinadínjí Gorixo yayí winarínjípnijí imónijwápi neáa nurína ámá Gorixo yeáyí oneayimixemeaniri yariğfáyí tñjí e neáa urí ámá nanñaniri yariğfáyí tñjí e neáa urí yariñfrini. ¹⁶ Ámá maiwí nanñaniro yariğfáyí xwiytá wáf rímeareñwápi arfá níwiróná “Anñaníwárífaní?” yaiwipíri nání píyanjí pearigfápñijí weaaríñfrini. E nerí aí ámá Gorixo yeáyí neayimixemeáwíñigñiri wimónarigfáyí xwiytá apí arfá níwiróná “Dínjí níyimijí tñjwaéne imónaníwárífaní?” yaiwipíri nání sinadínjí sijí ñweapírítápñijí weaaríñfrini. Xwiytá apí wáf nírimerfná e epaxíyí gíyírini? ¹⁷ E epaxí imónijwáyí, ayí nonerini. Ayí rípi nánirini. Ámá obaxí xwiyfápi wáf nírimerfná “Negí yariñwápimi dání nígwí meaaní nání ríta yariñwini?” níyaiwiro úrapí yariğfápa wí mýyaríñwáonerini. Xwiyfápi wáf nírimerfná nepání nimóniri Gorixo apí e éfríxiniri nearípeanjípi tñjí xixení níriri yariñwárini. Kiraiso tñjí nikárinimáná Gorixoyá sijwí tñjí e dání raríñwá enagí nání “E epaxí imónijwáyí, ayí nonerini.” seararíñini.

3

“Xwiytá sijí réroárinijípi nání wáf

wuri meiar iñwáon erini. ” ur iñf nánir iní.

¹ Nioní e searariñagi nání seyíne “Porowa ámi rixa weyí mearinariñoi.” ríseaimónarini? Oweoi, seyíne none wáf níriñmeranéná yariñwápi nání niñfá imónipíri nání áma wí seáyí e níneamíeyoaro “Porowa wáf níriñmeríná imíriñf miyarigfáwarini.” níriro payí wína neaeaiarigfóne maní. Ámá wí ení none yariñwápi nání niñfá imónipíri nání seyíne “Porowa e yarigfáwarini.” níriro payí wína neaeaiarigfóne maní. Wa nání e níriro payí weaipaxí aiwí none nání wí e níriri payí neaeapaxímaní. ² Payí “Porowa e imónigfáwarini.” níriñiri eáníñfpíniñf seyíne rixa imóniñoi. Negí payíñiñf imónigfáyíne negí mimáyo tñiñjagwi nání wí peá seamopaxíyíne maní. Payíñiñf seyíne imónigfápi ámá níñi niñfá nimóniro fá roarigfá enagí nání raríñini. ³ Payíñiñf seyíne imónigfápi sítwá réníñf inarigfáriní. Kiraiso xewaniñjo níriñiri eanípíniñf imóniñwiniñ. Sítwá éníñf inarigfáriní. None searéwapíyíñwápimí dání Kiraiso payí seyíne imónigfápíniñf nearíñá iniigf ríwamíñf eánaríñfpi tñiñ meá Nýwfá aníñf sítíñf imóniñoyá kwíyípí tñiñ seaeañfrini. Moseso tñjíná Goríxo ñwfí ikaxí nuríñá sítíñayo eanípáníñf meá ámáyíneáyá díñf pímí seaeañfrini.

⁴ None Kiraisoyá díñfyo dání Goríxo nání díñf sítíñá neaeánaríñf enagí nání raríñini.

⁵ “Newaniñone imóniñwápimí dání wáf rímeapaxí imóniñwíni.” wí yaiwinípaxonemaní. Wáf rímepaxí imóniñwápi, ayí Goríxo

neaimixiñfpimí dánini e imóniñwinti. ⁶ O ámi siñf bi “E niseaiimfarinti.” níriri réroárinijípi wáf nurimeipaxf imónífríxinti neaimixiñfrinti. Siñf réroárinijípi apí amá ñwf ikaxf eánijípmi nixdíriñfpimí dání onixfdípoyinti réroárinijípmi. Kwíyfpí nipemeamí neawariñfpimí dání onixfdípoyinti réroárinijípí. Nwf ikaxf eánijípmi amá “Xixeni oxidaneyi.” niyaiwiro aí apimi wiaikiarigfa enagi nání pemixariñfrinti. E nerí aí xegí kwíyfpí amáyo díñf niyimijípi siñf umímoarinjí enagi nání xwíyfá siñf réroárinijípi nání wáf nurimeipaxf imónífríxinti neaimixiñfrinti.

Siñf réroárinijípi xámí réroárinijípmi seáyi e wimóniñf nánirinti.

⁷ Gorixo xegí ñwf ikaxfpí siñjá piáráyo akírenf níperi niñwírárii Isíreríyo mítí wiáná wfá xfo píripírf nerí ókimixaríñfpí ení siñjáni wimóniñjiniginti. Apí Mosesomí wfá wókimixáná oyá sítimanjí xwíntá eañjiniginti. Xwíntá o eañfpí awayinti awayinti neayipoáa waríñagí aí axíná siñi ení tñi xwíntá eaaríñagí nání aríowa siñwf mímijípi winaríñagí nání siñwf miwíñipaxf imónagíarinti. Nwf ikaxf eánijípi apí, amá pemixariñf imóniñfpí uráráná Gorixoyá wfá píripírf nerí ókimixaríñfpí tñi ení siñjáni imóniñf enagi nání ⁸ “Xwíyfá siñf re réroárinijí ‘Kwíyfpí ámaéne ananí níneaaínri díñf niyimijí tñjwaéne neaimixipaxfrinti.’ ríñijípi ñwf ikaxf eánijípmi wiárf nímúrori wfá mókimixipaxf imóninti.” ríseaimónarin? ⁹ Xámí réroárinijípi

—Apim† dán† ámá an†n†p†r†fá nán† xw†y†á meár†nari†g†áp†r†n†. Ap† awiax† imónag† aiw† s†nj† réroár†n†j†p† —Apim† dán† Gor†xo “Ámá wé rón†g†f†y†r†n†.” rár†n†fá nán† imón†n†p†r†n†. Ap† xám† réroár†n†j†pim† seáy† e n†wimón†r† aga awiax† imón†n†. ¹⁰ Re r†pax†r†n†, “Xám† réroár†n†j†p† awiax† aiw† s†nj† réroár†n†j†p† sogw†yo uy†w† m†xáróaná peá unari†n†pa peá umix†n† enag† nán† r†xa sup†kínári†n†ag†n†j† imón†n†r†n†.” r†pax†r†n†. ¹¹ Ay† r†p† nán† e r†pax†r†n†. Xw†y†á xám† réroár†n†j†p† —Ap† opínagw†á neay†poáa war†n†pán†n† imón†n†p†r†n†. Ap† awiax† imónag† aiw† xw†y†á s†nj† réroár†n†j†p† —Ap† yaxw† m†réroár†n† an†n† réroár†n†j†p†r†n†. Ap† awiax† nimón†r† xám† imón†n†pim† aga wiár† seáy† e m†rón†n† enag† nán† rar†n†n†.

¹² None “Xw†y†á s†nj† réroár†n†j†p† wí neay†poáa un†fá men†n†.” n†yaiwirane d†n†j† s†nj†á neaeán†fag† nán† wáf n†r†meranéná ayá igig† bi mé r†mear†n†wár†n†. ¹³ None Moseso yag†pa wí yar†n†wáoneman†. O re yagor†n†. Xeg† s†m†iman†fyo dán† xw†n†fá ean†p† neay†poáa war†ná g† Is†rer†y† s†nj†w† m†nan†pa oépoy†n†r† s†m†iman†fyo rap†rap† ax†m†ó bi t†n† r†t† inag†r†n†. ¹⁴ E searar†n†ag† aiw† wig† d†n†j† wak†s† inag†f†r†n†. Ai s†á r†yi t†n†j† e nán† g†n† g†ná xw†y†á xám† réroár†n†j†p† fá uroíáná rap†rap† ax†m†ó ax†p† t†n†n†j† wig† d†n†fyo s†n† i†kw†r†moár†n†n†. Ay† r†p† nán† wig† d†n†fyo s†n† i†kw†r†moár†n†n†. Ámá Kiraiso t†n† naw†n† nik†r†n†r†n†j†pim† dán† rap†rap† ax†m†óp† Gor†xo

yípimoaríñfrin. ¹⁵ E nerí aí gí Isíreriyí gíni gíná ejíná dání súa ríyi tñjí e nání ñwí ikaxí Moseso eanípi fá níroríná rapírapí aximító bí síní wigí dñjíyo ikwarímoárin. ¹⁶ Síní wigí dñjíyo ikwarímoárinjagi aiwi Ámináo tñáminti níkñímónirí dñjí níwíkwírorínayí, rapírapí wigí dñjíyo ikwarímoárinjípíñij yípimónarigírárin. ¹⁷ Áminá tñáminti kñímónipírío, ayí Goríxoyá kwíyípírín. O xwíyíá síní níréoáriríná kwíyí apí nání réroáríñfrin. Ámináoyá kwíyí apí ámá giyo níwaínirínayí, ayí ñwí ikaxí eáníñípimi dání áxeñwarí minigíayí imónipaxfrin. ¹⁸ Ayinání Ámináomi dñjí wíkwíroaríñwá nínenení xfo imóníñípí nání siwáñíñí níwiníranéná negí sñimímanjí rití bí miníñagí nání wíá Ámináo ónaríñípí negí sñimímanjíyo dání xwíñfáníñí weámíxaríñfrin. E nerfná nene wíá xfo seáyí e nimónirí ónaríñípí tñni xixení imónaníwá nání wíá ámí bí ámí bí nógáníñí waríñwini. Ámináo ayí kwíyípírín. Apimi dání xfo imóníñípíñij nimóga waríñwini.

4

“Wá uraríñwápimi dání Goríxo wíá wókimíxaríñfrin.” uríñí nánirin.

¹ Ayinání Goríxo wá níneawianíríñípimi dání xfo imóníñípí nání ámáyo siwáñíñí winíwanigíñirí nearípeáagí nání síní aníñí ayá ríá neawearin. ² E nerí aí ámá ayá neainíñigíñirí ínímí yarigíapí wí “Ananí

oyaneyi." rariñwámaní. Ináyíñijí nimóníri yapí owiepisaneyíníri wí yariñwámaní. Xwiytá Gorixoyápi ení níritanéná naíroayirí nerí rariñwámaní. Apí apí mepa nerane sa xwiytá nepaxíñí nimóníñípi sínjáni wíá rókiamoaríñagwi ámá e sínjwí níneaníróná "Awa apáni yariñoi." neaiaiwipírtá nání Gorixoyá sínjwí neaníñe dání e yariñwáríni. ³ Xwiytá yayí neainaríñí none wáf urariñwápi ritníñí níwinírónayí, sa ámá anínaníro yariñgáyo ritníñí winaríñíróní. ⁴ Ayí rípi nání ritníñí winaríñíróní. Xwiytá Kiraiso —O pí pí Gorixo imóníñípi tñí xíxení axípi imóníñoríni. Xwiytá o wá níneawianíri seayí e imóníñí neaiñíñípi wíá neaókimixaríñíróní. Xwiytá yayí neainaríñí apí nánípi ámá Kiraisomí díñí miwíkwíró anínaníro nání yariñgáyo wíá miwókimixípa oeníri wigí ñwíá imóníñjo —O, ayí oboríni. O díñí píripírí winí enagi nání xwiytá apí ritníñí winaríñíróní. ⁵ None wáf nuríranéná newaniñjone seayí e oimónaneyíníri nání wáf urariñwámaní. Jisasí Kiraiso nání "Negí Ámináoríni." urírane none nání "Jisasomí xídaríñwá enagi nání segí sénáíwanéníñí nimónírane omíñí seaiiaríñwáone imóníñwíni." urírane yariñwáríni. ⁶ Ayí rípi nání e yariñwáríni. Gorixo —O amípi níñí iwamíó nimíxíróná "Síá yíkiáriñípi wíá oóníni." ríñoríni. Rípi yariñjo, ayí ení axoríni. O wá níneawianíri seayí e neaiñíñípi —Apí Kiraisoyá símímanígyo dání xwíñtáníñí neaeámíxaríñípíróní. Apí nání níjíá oimónípoyíníri negí díñíyo wíá

neaókimixiñfrin†. E neaiiñjo, ay† axo eñag† nán† raríñjini†.

“Xeaniñ† neaímeaariñag† aí wá† ran† nán† sín† ayá r†á neawearin†.” uríñ† nánrini†.

7 Wá† nurimeífrixin† nearípeañfp†, ay† ayá tñjpfnij† imóniñfpirin†. Ap† tñjwáone eñ† meán† xwártá s¡x† xw†á tñ† imixinij†nij† nimónirane samiñ† imóniñwáonerin†. Ámá ar†á n†neairóná re yaiwipfr† nán† e imóniñwáonerin†, “En† eánij† seáy† e imóniñ† xwiy†á yay† neainaríñfpim† dán† neaímeátp† wá† r†mearig†áwayáman†. Sa Gorixoyárini†.” yaiwipfr† nán† samiñ† e imóniñwáonerin†. 8 Xeaniñ† xixegfni neaikárariñag† aiw† sumíñij† imóniñwáoneman†. Waíná neaímeátp† nán† udud† neainaríñag† aiw† neg† diñ† anij† n†yoámiga m†neauñonerin†. 9 Ámá wí mix† neaxídowár†ag†a aiw† Gorixo wí neaiepisamoaríñoneman†. Iwanj† n†neaeari† neat†ag†a aiw† anij† ean†ramori wearíñwáoneman†. 10 Íníná wá† n†rimeranéná r†p† n†yaiwirane yariñwáonerin†, “Neg† Jisasom† p†kig†ápa none en† n†neapikirfnay†, anan†rini†.” n†yaiwirane yariñwáonerin†. Ámáy† none e yariñagwi s¡ñw† n†nean†róná “Jisaso n†peri aiw† ámi s¡ñ† nimónir† ñweañag† nán† r†á yariñoi?” yaiwipfr† nán† ap† e yariñwáonerin†. 11 Íníná xw†á t†yo am† gimi† nemeranéná Jisasom† x†daríñwáone eñag† nán† yo† may† nimónirane emearíñwáriñ†. Ámáy† wará pepax† tñj† imóniñwáone yo† may† nimónir†

yar̄iŋagw̄i n̄inean̄iróná “Jisaso ámi s̄iŋf nimón̄ri an̄ínam̄i n̄weaŋaḡi nán̄i r̄fá yar̄iŋoř?” yaiwip̄fr̄i nán̄i e nimón̄ri emeariŋwáriňi. ¹² Aȳinán̄i r̄ip̄i r̄ipaxfr̄ini, “None wář n̄irímeranéná n̄ineaxeaniřpax̄ imón̄iŋwáoneriňi. E ner̄i aí e imón̄iŋwápim̄ dán̄i seȳné r̄ixa d̄iŋf n̄iyim̄iňf t̄ḡfáyfáne imón̄iŋoř.” r̄ipaxfr̄ini.

¹³ Ámá wo, B̄ikw̄fyo dán̄i “Nion̄ Gor̄ixom̄ d̄iŋf n̄iw̄ikw̄fror̄i nán̄i ámáyo ur̄iŋjaniḡiňi.” r̄in̄iňo d̄iŋf w̄ikw̄froaḡpa none en̄i ax̄ip̄i e w̄ikw̄froar̄iŋwáoneriňi. Aȳinán̄i Jisasom̄ d̄iŋf n̄iw̄ikw̄frorane nán̄i xwiyfá yaȳ neainariŋfpi ámáyo wář urariŋwáriňi. ¹⁴ N̄ijfá re imón̄iŋagw̄i nán̄i wář urariŋwáriňi. Áminá Jisaso xwáriřpáyo dán̄i owiápřn̄imean̄riři s̄iŋf wimixiňo none en̄i x̄tom̄i s̄iŋf wimixiňfpa ax̄ip̄i s̄iŋf n̄ineaimixiři seȳné t̄fni nawini gwiaum̄ n̄ineair̄i Jisaso t̄fniř e neawáriňfáriňi. N̄ijfá e imón̄iŋagw̄i nán̄i wář urariŋwáriňi. ¹⁵ Aȳf seȳné nařf oseaiianeyiňriři nán̄i yoř maȳ imón̄irane neaxeaniřpax̄ imón̄irane yar̄iŋwáriňi. Ámá Gor̄ixoyá x̄fó wá n̄iwianir̄iňfpm̄ dán̄i sayá nimóga nuróná aȳf om̄i yaȳ ayá wí n̄iwiéra war̄iḡfápim̄ dán̄i “Gor̄ixo seáyf e imón̄iŋor̄fan̄i?” wiaiwipax̄ imón̄iňw̄iniḡiňriři yoř maȳ imón̄irane neaxeaniřpax̄ imón̄irane yar̄iŋwáriňi.

“Aȳínam̄i dán̄i neaímeanřápi s̄ím̄imanřf e n̄it̄in̄irane nán̄i d̄iŋf s̄ixf ínariŋwáriňi.” ur̄iŋf nán̄ir̄ini.

¹⁶ None ap̄i nán̄i d̄iŋf n̄imorane nán̄i Kiraiso nán̄i wář uran̄i nán̄i s̄in̄i ayá r̄fá neaweariňi.

Negí warápi xeaniñf neaímeaaríñfpimí dání rixa sípí nimóga waríñagí aí díñfpiní síá ayí ayo sínf bí sítixí ínaríñfriní. ¹⁷ Ayí rípí nání síá ayí ayo negí díñfpí sínf bí sítixí ínaríñfriní. Xeaniñf agwí ríná neaímeáfpimí xwámámí níwiéra úwáyí nání Goríxo yeáyí níneayimíxemearíñna seáyí e imóniñfpí neaiinfáriní. Apí nání díñf nímoranéná “Xeaniñf none neaímeaaríñfpí axíná ná bínfríñf neaímeari onímiápiániñf neaímeari yariñfrífaní?” níyaiwirane peayí wianaríñwáriní. “Sa sípí agwí ríná neaímeaaríñfpí nání díñf aríá ikeamopaxípí tñíñ xíxení Goríxo nañf neaiinfámaní. Ámi wiárí imóniñf bí tñíñ neaiinfáriní.” yaiwiariñwáriní. ¹⁸ Ayí sípí agwí ríná neaímeaaríñfpí —Apí sínwí tñíñ sínwí wíñipaxí imóniñfpíríní. Apimí sínwí níwíñiranéná e yaiwiariñwámaní. Amípí ríwíyo Goríxo yeáyí níneayimíxemearíñna neaímeaníápí —Apí agwí nene sínwí tñíñ sínwí wíñipaxí mimóniñfpíríní. Apí símímaní e nítiñirína e yaiwiariñwáriní. Ayí rípí nání raríñjini. Sínwí tñíñ agwí ríná wíñaríñwápi aníñf marfáí bí onímiápi imóniñfáriní. E nerí aí agwí ríná sínwí tñíñ míwíñaríñwápi íníná aníñf imóniñfá eñagí nání raríñjini.

5

“Wará sínf imónaníwápi nání díñf nímoríñfpimí dání díñf sítixí ínaríñwáriní.” uríñf náníríní.

¹ Nene níjíá re imóniñagwí nání ríwíyo neaímeaníápí símímaní e tñíñwíñi. Xwíá

tíyo níñwearanéná senfá aŋ̄yo ɻweaariŋwápi
 —Ayí negí warápi nání rariŋiní. Níperane
 negí warápi rixa nípíneamioaríñíŋt nerfná
 negí díñípi sítix ínanfwá nání aŋ̄ Goríxo
 neaimixtýinjí wiwánijí imóniní. Wará apí
 ámá imixigfámanti. Goríxo imixtijí eanagí
 nání aŋ̄namí íníná anijí miní imóniníapíriní.
² Wará agwi ríná negí díñípi sítix ínínwápimi
 sítix níñirane xwíá tíyo níñwearanéná
 wará sítijí aŋ̄namí imónijí negí díñípi sítix
 wínanfwápimi owínaneyiníri nání yeyfniŋjí
 níñirane ɻweanywíni. ³ Wará sítípimi negí
 díñípi sítix níwíñiranéná wará mayí nimónirane
 díñípini míñweapa yanfwá enagí nání apimi
 sítix owínaneyiníri yeyfniŋjí rariŋwárini. ⁴ Wará
 agwi díñípi sítix ínínwápimi sítix níñiranéná wará
 sanjí neaunariŋagí nání yeyfniŋjí rariŋwárini.
 Díñípini nimóniri oŋweaaneyiníri mírariŋwíni.
 Ayí wará níyimíŋjí imónijípi nípepaxí
 imónijípimi rití eníá nání wará aŋ̄namí
 imónijípimi sítix níwíñiranane oŋweaaneyiníri
 yeyfniŋjí rariŋwárini. ⁵ Wará sítípimi sítix
 wínanfwá nání neaipímojo, ayí Goríxorini.
 O “Wará sítípimi sítix wínanfwá nání rixa
 neaipímoáriŋeneríani?” oyaiwípoyiníri xegí
 kwíyípi níneaiapíri iktyiŋfniŋjí neaiáriŋfrini.
⁶ Ayinání pí pí xeanijí neaímeaaríŋagí aiwi díñí
 e nímorijípimi dání díñí sítix níga waríŋwárini.
 Nene níjíráriŋt. Sítix wará xwíá tíyo níñweariná
 imónijwápimi sítix níñiranéná Ámináo tíŋjí e
 míñweanywíni. ⁷ Omi negí sítiwí tí tñi sítiwí
 níwíñiríŋjípimi dání bi ejí sítix níñirane mé sa

dīnjí nīwīkwíroriñípimí dání eñí sīxí nínírane yariñagwi nání raríñiní. ⁸ “Síni wará urí epaxí imóniñí rípimí dīnjí sīxí nīwínrane wáí raníwá nání dīnjí sīxí íníñwiniñ.” nísearíri aí negí dīnjípí wará rípimí dání nīyoámiga nurí Ámínáo tñjí e onweaníri aga neaimónaríñfriní. ⁹ Ayinání xfo tñjí e nweaaníwáináraní, síni xfo tñni míñweá xwíá tñyo níñwearanénáraní, “E éwaniginiñ.” yaiwiariñwápi, ayí rípírintí, “Xfo yayí winípaxí imóniñípíñi éwaniginiñ.” ¹⁰ Ayí rípí nání e yaiwiariñwáriní. Kiraiso ámá níyoní sīñwí mí ómómixímí nerfná nínenení ení sīñwí mí ómómixímí neainitá eñagi nání xfoyá sīmímanjí tñjí e dání eí roaníwáriní. Xwíá tñyo níñwearáná winí wine nañí imóniñípíraní, sípí imóniñípíraní, eñwápi tñni xíxení pírí neamamonfá eñagi nání síni xwíá tñyo níñwearanéná “Xfo yayí winípaxípí éwaniginiñ.” yaiwiariñwáriní.

“Ámá sīñníñí imóniñwiniñ.” uríñí nániriní.

¹¹ Nene “Ámíná Jisaso sīñwí mí ómómixímí neainíráriní.” níyaiwirí níjítá e nimónírane nání wáyí neainaríñfriní. Ayinání ámá níkínímóníro omí dīnjí owíkwírópoyiníri wáí nurímeranéná pírániñí aríáyo nurémóá waríñwáriní. Goríxoyá sīñwíyo dání ríxa sīñjání piaumímí iníñagwi nání o none yariñwá nípíñi nání xíxení níjítá imóniñí. Seyíné ení none nání dīnjí nímoróná re oneaiaiwípoyiníri dīnjí wíkwímoñwiniñ, “Porowa dīnjí iními níkwírónímáná mīyarígfriní. Wigí yariñgápi wí iními mimóní nípíñi sīñjání

piaumimí ríta ininí?" oneaiaiwípoyiníri dínjí wíkwímonjwíni. ¹² None e searíagwí nání "Porowa ríxa apí mimónigfáwa ejagi nání ámi weyí mearínaríjoí." ríseaimónaríni? Oweoí, wí e miyariñwíni. Sa seyfné none yariñwápi nání ríxa njífá xíxeni nimónimáná rípi oépoyiníri seararíñwíni. Seyfné ámá wí tñi —Ámá sínwí manigfíe dání yarigfápi nání dínjí mamó sa ámá sínwí anigfíe dánini yarigfápi nání "Nañí imónigfáyfríni." moarigfáyfríni. Seyfné ámá dínjí e moarigfáyfríni xwiyfá níriniróná none mítxí níneameakñiro wa none nání xeñwí rarigfápi oyanípoyiníri seararíñwíni. ¹³ Ámá wí "Porowa majimajfá nikáríñiro yarigfáwaríni." rarigfápi "Ayí neparíni." níseaimónirínyí, re yaiwífríxini, "Sa Goríxomí oxídaneyiníri nero nání e ríta imónijoí?" yaiwífríxini. "Porowa dínjí píráñiní fá níxirímáná yariñjoí." níseaimónirínyí, "Awa nene arírá neaipírúa nání e ríta imónijoí?" yaiwífríxini. ¹⁴ Pípi nání dínjí nímorinípimi dání nípíreáníri yariñwámaní. Kiraiso wá níneawianíri neaiiñípí nánini dínjí nímorinípimi dání nípíreáníri xámí sípí néra wagwápi píni níwiáríri yariñwáriñi. O níperína ámá níni nání wayfá pení ejagi nání dínjí re yaiwiáriñwíni, "Apimí dání ámá níni níperíniñí ríta egfawixini?" yaiwiáriñwíni. ¹⁵ Ayí ámá dínjí níyímíñípí tígíayí wiwaniníyí nánini dínjí nímoníro nímeníro mé arírá winíá nání nípémáná ámi wiápñimeaño xío nánini dínjí nímoró éríxini ámá níni nání wayfá penínginí.

16 Aȳináni Jisasomi d̄ijf w̄kw̄t̄ronjwá ríná dán̄ ámá wom̄ s̄ijw̄ mí n̄wómix̄irane “E imóniñjorían̄?” n̄wiaiwirfná warárímin̄ s̄ijw̄ n̄w̄in̄rane mí wómixariñwámáni. Aȳ neparin̄. Xám̄ none Kiraisom̄ s̄ijw̄ mí n̄wómix̄iranéná warárímin̄ s̄ijw̄ n̄w̄in̄rane “N̄p̄ikw̄in̄ meñorin̄.” n̄wiaiwirane aí agwi s̄in̄ wí e s̄ijw̄ mí n̄wómix̄irane yaiwiaríñwámáni. **17** Ámá go go Kiraiso t̄ní nawín̄ nikáríñirfná ámá s̄ijf wóniñf imóniñiñjoi. Ai, e nimóniñrfná s̄ipí xám̄ imónagfp̄i r̄ixa nanñirí s̄ijf b̄i imóniñiñjoi.

“Ámá n̄ní am̄i x̄o t̄ní gwiaum̄ iníp̄íri nán̄ wimixiñfrin̄. ” uríñf nán̄irin̄.

18 Ámá s̄ijf imóniñwápi nán̄ mfk̄ ikiño, aȳ Gor̄xorin̄. O Kiraiso neaiiñfpim̄ dán̄ n̄yop̄iyárimáná x̄tom̄ s̄ím̄ t̄ní wiaríñwaéne ámi ámá x̄toyá imónani nán̄ neaimixiñfrin̄. E ner̄i none en̄i ámáyo áwanj̄ re ur̄imeaanfwá nán̄, “Ámá s̄in̄ x̄tom̄ s̄ím̄ t̄ní wiarigfáyfne ámi ámá x̄toyá imónip̄íri nán̄ r̄ixa seaimixiñfrin̄.” Áwanj̄ e ur̄imeaanfwá nán̄ nearípeanj̄frin̄. **19** Nion̄i searariñápi, aȳ r̄ip̄irin̄. Gor̄ixo xeḡ xewaxo Kiraiso neaiiñfpim̄ dán̄ ámá n̄ní am̄i x̄o t̄ní nawín̄ imóníñfrixin̄irí neaiimínirí yarin̄i. Nene wiaíkinjwápi s̄in̄ d̄ijf fá mix̄irí r̄ixa yokwarim̄ n̄neaiirí nán̄ peá mon̄i. Ap̄i ner̄i none en̄i wáf nur̄imeranéná xw̄iyfá re r̄inñíp̄i, “Gor̄ixo r̄ixa neaiiñfpim̄ dán̄ am̄i x̄o t̄ní nawín̄ imónipaxfrin̄.” r̄inñíp̄i uríñfrixin̄irí nearípeanj̄frin̄. **20** Aȳináni none xw̄iyfá Kiraiso yan̄f neaiapowáríñfp̄i

wuriyarinjwáonerin†. Noneyá maŋtyo dán† uraríná Gorixo xewaninjo einñinj† urarinjfrin†. Ámáyo Kiraiso nán† rixin† re wuriyarinjwárin†, “Gorixom† sítm† tñi wiariigfáy†né ámá xfo tñi anan† gwiaum† inan† nán† xe oneaimixin†ri siñw† wintpoy†.” wuriyarinjwárin†. ²¹ Ay† rip† nán† e wuriyarinjwárin†. O fw† bi meno aí Gorixo none o tñi nikárininj†pim† dán† ámá xfo “Wé rónigfáyfrin†.” rárinfáy† imónífrixin†ri om† neg† fw† yarijnawápi niñwiráriri fw† yarijn† wóninj† niwimixir† xe opikípoyin†ri siñw† wintnij†nigin†.

6

Wáf wuriameiarigfáwami wímeaariñípi nánirini.

¹ Ámá xfo tñi nawin† gwiaum† inipfr† nán† o tñi nawin† yarijnawáone ejagw† nán† ej† riñremix† niñseairir† rip† osearaney†, “Gorixo wá seawianinj†né xe surímá oneaímeanir† mepani.” osearaney†. ² Ay† Bïkwíyo rip† niñrin†ri eániñagi nán† seararijn†, “Gorixon† rixin† sey†né niñrarigfápi ar†á seaipaxíná rixa ar†á seaijnanigin†. Síá ámáy†né yeáy† seayimixemeámfa nán† imónáná rixa ar†á seaijnanigin†.” Ap† Bïkwíyo niñrin†ri eániñagi nán† píráníñ† ar†á ókiar† niñmónpoy†. Gorixo ar†á neaipaxíná, ay† rínarini. Síá o yeáy† neayimixemeámfa nán† imóninj†yi, ay† riyirini. Ayinán† “Gorixo wá niñeawianir† neaiinj†pi xe surímá oneaímeanir† mepani.” seararijn†. ³ Wáf wuriameiarinjwáone nemeranéná neg† yarijnawápi nán† xwiy†á miñneamearipax†

oimónaneyiníri ámá none yariñagwí siñwí níneaniróná óreámioapaxí imóninjípi bí yariñagwí siñwí míneanípa oépoyiníri aninjí miní yariñwáriní. ⁴ Pí pí neranéná “Ámá awa Gorixomí xináiwáninjí nimóniro pírániñjí omiñjí wiilariñfáwarífaní?” oneaiaiwípoyiníri yariñwáriní. E neranéná pí pí xeaninjí neáimeátpí xwámámí wirane aninjí neainipaxí imóninjí neáimeaariñjípi xwámámí wirane díñjí ríá neawepaxí imóninjípi xwámámí wirane yariñwáriní. ⁵ Iwanjí neamépearínaaraní, gwí anjíyo neaňwírárarínaaraní, sipi owikáriþoyiníri símíráxwíró yariñfáyí ikwíkwierí niníro neaiarínaaraní, xwámámí wiariñwáriní. Omiñjí aninjí miní okinjí tñí erane eñwáoneriní. Si rorane agwñí erane eñwáoneriní. ⁶ None nání “Awa Gorixomí xináiwáninjí nimóniro pírániñjí omiñjí yariñfáwarífaní?” oneaiaiwípoyiníri riþpi ení yariñwáriní. Íkwíráfnáninjí nimóniri erane nepaxinjípi nání nijfá imónirane saninjí imónirane wá níwumixírane arírá wirane Gorixoyá kwíyí neaaínþpimí dání erane mimóní imóninjípi miwíwapiyí ámáyo nepa díñjí sipi níwirane erane ⁷ xwíyfá nepaxinjí imóninjípi yanjí urírane ejí eáninjí Gorixo neaimixíþpimí dání erane yariñwáriní. Ámá mixí nání imóninjípi fá xíraríñfápa none nemeranéná wé róninjí yariñwápi wíá tinaníwá nání wé onamínú tñí fá xírirane xixe mixí wianíwá nání wé náú tñí fá xírirane yariñwáoneriní. ⁸ Wí yayí neamero wí paimamí neairo neaiaríñfóneriní. Wí none nání repiyí níwiróná “Sipi

yarigfáwariní.” uriro wí “Nañí yarigfáwariní.” uriro yarigfóneriní. Nepání yariñwáone aiwí wí “Yapí neaiepisarigfáwarfaní?” neaiaiwiarigfáriní. ⁹ None nání wí “Porowa gowarfaní? ‘Awa nání ámá obaxí njífá imóníjoč.’ ríseaimónariní?” raríngagfa aí ámá obaxí none nání nepa njífá imóníjoč. None ami ami nemeranéná yoí mayí nimónírane aí síní ḥweañwini. Siyikí neaeaarigfóne imóníngawí aiwí síní wí mīneapíkigfóneriní. ¹⁰ Íkfníñí sípí neaiaríñagí aiwí íníná díñí niíá neainaríñfriní. “Awa amípí nání díwí ikeamónigfáwarfaní?” neaiaiwiaríñagfa aí none xwiyfá yayí neainaríñípí wáí uraríná ámá obaxí aríá neairíñípimí dání Kiraiso tñí nawíní nikáriníro nání amípí mímúrónigfáyí yapi imónarigfáriní. “Amípí bí fá mīmaxirigfáwariní.” neaiaiwiaríñagfa aí amípí Kiraiso neaiñípí bí mīneamúronjoneriní.

“Síñání searariñwá ejagwi nání seyfne ení xíxení neaiípoyí.” uríñí náníriní.

¹¹ Koriníyo ḥweáyfíne, apí apí níseara nuranéná yumfí bí mīseaí síñání ríwáriní. E nísearíranéná seyfne díñí sítí seayiñwáone sítwáníñí seainíwáriní. ¹² None díñí sítí muyipa oyaneyíníri wí éwáonemaní. Sewaníñíyfíne awamí díñí sítí muyipa oyaneyíníri éfá ejagí nání nawíní mimóníñwini. ¹³ Ayínání xanoní gí niaíwíyo urípaxí rípí osearíminí, “Xíxe oinaneyí. None díñí sítí seayaríñwápa seyfne ení neayípoyí.” osearíminí.

*“Dinj̄ miw̄ikw̄rogfáȳ tñi gw̄ m̄imónipan̄.”
urij̄ nánirin̄.*

¹⁴ Jisasom̄ dñj̄ miw̄ikw̄roarigfáȳ tñi wiḡ yarigfápi oyaneyin̄ri wí gw̄ m̄imónipan̄. Aȳ r̄ipi nán̄ seararin̄in̄. “Ámá wé rónin̄ imónin̄p̄in̄ yarigfáȳ tñi manj̄ wiaikiarigfáȳ tñi axíp̄in̄ epfr̄ta nán̄ imónipax̄ imónin̄.” r̄iseaimónarin̄? “Axíná w̄tā ón̄ri stá yin̄ri epaxfr̄in̄.” r̄iseaimónarin̄? ¹⁵ “Kiraiso tñi Obo tñi dñj̄ axíp̄in̄ xirin̄it.” r̄iseaimónarin̄? “Kiraisom̄ dñj̄ wiw̄ikw̄rogfáȳ dñj̄ moro dñj̄ miw̄ikw̄rogfáȳ dñj̄ moro neróná axíp̄ bi mopaxfr̄in̄.” r̄iseaimónarin̄? ¹⁶ “Gorixoyá an̄j̄ ñw̄tā —Iwámi dán̄ nene yaȳ umearin̄wáiwárin̄. Iwá tñi ñw̄tā ámá meñweaarigfápi tñi anan̄ ax̄ e kumixáripaxfr̄in̄.” r̄iseaimónarin̄? Oweot̄, nene Ñw̄tā anin̄ sñj̄ imónin̄joyá an̄j̄ ñw̄táiwánin̄ imónin̄agw̄ nán̄ wí e yaiwipax̄man̄. Nion̄ seararin̄áp̄ Gorixoxewanījo r̄in̄ r̄ipi tñi xixen̄ seararin̄in̄, “Nion̄ ḡ ámáȳ tñi nawín̄ darónimfárin̄. Nion̄ wiḡ Ñw̄táoni imónin̄jáná aȳ ḡ ámáȳ imónipfr̄árin̄.” Ámináo e n̄irir̄ nán̄ ¹⁷ ámá xeḡ imónigfáyo r̄ipi en̄ urin̄fr̄in̄, “‘Ámá Gorixon̄ dñj̄ min̄ikw̄ró wiḡ ñw̄táyo xídarigfáȳ tñj̄ e dán̄ n̄imixeám̄in̄im̄ xeḡ bi imónigfáȳné imóniffr̄ixin̄.’ Ámináon̄ e seararin̄in̄. ‘Wiḡ ñw̄tā imónin̄ipim̄ — Apim̄ dán̄ piax̄ seaeánipax̄ imónin̄p̄im̄ir̄in̄. Apim̄ bi on̄imiá amáf̄ mirón̄ anin̄in̄ wé fá aȳmeaéniffr̄ixin̄. Seyfné e nerónaȳ, nion̄ anan̄ seamím̄in̄imfárin̄. ¹⁸ Nion̄ seḡ ápon̄ imónin̄jáná seyfné ḡ niaiw̄ oxoyfné

imóniro niaíwí apixíwaytíne imóniro epífráriñi. ’ Ámínáoní —Nioní eñí eánigfá níyoní seayí e wimóníñáoníñi. Nioní e raríñini.” Xwíyáapi Békwíyo níríníri eáníñagí nání “Jisasomí díñí miwíkwíroarígíayí tñí wigí yarígíápí oyaneyíníri wí gwí mímónípaní.” seararíñini.

7

¹ Negí díñí sítixí seayíñwáyíne, Goríxo negí sítimají e dánñiñí e nearíñí eñagí nání ámaéne pí pí ayá neadunípaxí yaríñwápi, díñí piáxí neaeámíxaríñípiraní, wará piáxí neaeámíxaríñípiraní, nípíni igíáníñí oeámínaneysi. Goríxomí wáyí níwiríñípimi dání sítikwí míñiñwaéne oimónaneýíníri wé roáríwanígiñi.

Koriníyo ñweáyí kinimónigfá eñagí nání Poro yayí winíñí náníñi.

² Seyíne none díñí sítixí neayípoyí. Ayí rípi nání raríñini. Segíyí womí aí sítípi bí miwíkáríñwáriñi. Segíyí womí sítípi bí wiékáríñwámani. Womí amípí bí fwí urápiñwámani. ³ Nioní e níríñá “Poro xwíyá neamearímiñíri raríñi.” ríseaimónaríñi? Oweotí, nioní ríxa re searáriñi, “None díñí sítixí ayá wí seayíñwáone eñagí nání seyíne péánayí, none ení nípepaxí neainíñaríñi. Seyíne sítí ñweajáná none ení sítí ñweapaxí neaimóníñíñaríñi.” searáriá eñagí nání wí e seaimónípaxímani. ⁴ Seyíne xámí searíñápi xídipíríá nání bí onímiápí maríáti, aga díñí ayá wí sítíja neánaríñi. Seyíne

nán† mix† n̄iseameakfnirfná en† ayá wí seameakfnarifjáriñi. Xeanifj nñni none neaimeápmi seyfne nán† dñjf n̄imorifjpimi dán† awayini ikifwññifj n̄imifnirif dñjf ayá wí nifá ninarifjriñi.

5 None anf Tirowasifyo pñni n̄wiárimi n̄ipuri Masedonia p̄ropenisifyo n̄rémómáná aí kikifá ifweapax† bi m̄ineáimeá rípi rípi oyaneyifnri éwáy† sifpini sifpini neaimeaarfná ámá wí tñni xwifýá ximiximí niniri n̄irinirane negí xwioxifyo dán† wáy† neainiri yariñagwi aiw† **6** Gorifxo —O ámá rixa yopa n̄megifnifjifpimi dán† dñjf sifx† míñigfáyo míñjf ikifwññifj umifrarifjorini. O Taitaso ámi neaimeápmi dán† míñjf ikifwññifj neamifrifjriñi. **7** Taitaso neaimeápmi dánini Gorifxo míñjf ikifwññifj neamifrifjmani. Seyfne omi numimifnro míñjf ikifwif umifrigfápi nán† repifj n̄neairfná apimi dán† en† Gorifxo ikifwññifj neamifrifjriñi. Taitaso repifj n̄neairfná seyfne Poroni ámi sifwif nananifnro nán† íkfnifj sifpi seaiariñfpi nán† repifj neairi “Negí n̄ipikwifni míyariñwápimi dán† Poromi ayá rifa wimoarifwini?” n̄yaiwiro nán† ifwif eaarifgápi nán† repifj neairi Poroni arifá nianifnro nán† sifni ayá rifa seawearifjpi nán† repifj neairi ejf ejagf nán† ámi aga yayf seáyfmi dán† bi tñni ninifjinigini. **8** Payf xámif nionf neari seamónapifjána fá n̄iforóná aga dñjf sifpi seainjf ejagf aiw† “Nionf ana pi nán† neari wiowáriñáranf?” n̄yaiwirf dñjf sifpi niñfmani. E nerf aí seyfne fá n̄iforóná axínánf dñjf sifpi seainariñagf sifwif n̄iseanifrná

nion† en† d†nj† s†pí b† on†miáp† niŋjnig†n†. **9** E ner† aí agw† nion† yay† ninar†n†. Sey†né d†nj† s†pí seaífp† nán†n† yay† m†nin† ay† d†nj† s†pí seaífpim† dán† seg† s†pí yariḡáp† r†w†m†n† mamófá eŋag† nán† yay† ninar†n†. Sey†né d†nj† s†pí n†seair†ná ay† Gor†xo seaimixar†n†p† t†n† x†xen† seaíf eŋag† nán† xw†y†á none sear†wápim† dán† wí xw†r†á m†seaik†xewá eŋag† nán† rariŋ†n†. **10** Ay† r†p† nán† searariŋ†n†. Ámá d†nj† s†pí Gor†xo wimixar†n†p† t†n† x†xen† n†wir†ná apim† dán† wig† s†pí yariḡáp† r†w†m†n† mamoarig†ár†n†. E neróná d†nj† s†pí ap† Gor†xo yeáy† uyimixemean†á nán† nipemeám† war†n† eŋag† nán† ám† d†nj† s†pí n†wir† “Pí nán† e r†á yariŋ†n†?” yaiwinipax†man†. E ner† aí Gor†xo wimixar†n†p† t†n† x†xen† mar†á†, ámá wig† d†nj†yo dán†n† d†nj† s†pí n†wir†ná ay† wiwan†n†y† an†n†p†r†á nán† nipemeám† war†n† eŋag† nán† rariŋ†n†. **11** Ai d†nj† s†pí seaíf g† pay† eaŋápim† dán† Gor†xo seaimix†p†, ap† sey†né d†nj† pírániŋ† n†moro am†pí naŋ† x†xeg†n† ep†r†p† seaimix†r†n†. Apim† dán† Gor†xo an†n† s†mir†r† seaíáná s†pí éoyá xw†y†ápi m†neax†n†pa oen†r† apax† mé pírániŋ† im†xig†awix†n†. Apim† dán† en† n†p†kw†n† m†yarig†ápi nán† wik† ón†nig†awix†n†. Apim† dán† en† Gor†xo nán† wáy† seain†n†nig†n†. Apim† dán† en† none ám† s†ŋw† nanan†ro nán† íkfn†n† s†pí seain†nig†n†. Apim† dán† en† nion† sear†ápi x†d†p†r† nán† d†nj† r†á seawen†nig†n†. Apim† dán† en† s†pí yariḡáy†o siyik† ureaan† nán† oimónaney†n†ro eg†awix†n†. Sey†né ap† ap†

néra úfápimi dání sīwá réniŋf neainigfawixiní. Sipí éf Poro nearfo nání nene wí ayá miŋf miŋf mīnearoarinti. Sīwá éniŋf neainigfawixiní. 12 Ayináni áwanf rípi osearimini. Nioní neari nīseamónapirfná sipí éo nání dīnf nīmori payf ana neari mónapinjámani. Sipí wikárfo nání eni dīnf nīmori neari mónapinjámani. Ayf seyfné Gorixoyá sīnwí tīnf e dání re yaiwinífrifxiníri neari mónapinjári, “Ayf neparinti. Porowa nearigfápimi pírániŋf xídanfwá nání nene sīni dīnf ríta neawearinti.” yaiwinífrifxiníri payf ana neari mónapinjári. 13 Seyfné rixa xixenf e yaiwinfá enagi nání none rixa pírániŋf miŋf ikinjwintiŋf mīrarinfwárinti.

Miŋf ikinjwinti mīrarinfwámani. Dīnf niſá eni neainiffrinti. Seyfné nīyfnéni Titasomí numímintirifpimi dání dīnf sīxf umímogfá enagi nání o yayf néra neaimeáf enagi nání none eni dīnf niſá ayá wí neainiffrinti. 14 O ámi neaimeáaná seyfné tīnf e nání nurowáritfná mīxf seameakfnjápi nání bi ayá mīninfarinti. None seyfné tīni nījwearfná amipí nīni seariŋwápi nepáni seariŋwápa omi seyfné nání mīxf nīseameakfnirfná urifnjwápi eni seyfné numímintirifpimi dání nepa xixenf imóniŋfinginti. 15 O seyfné nīyfnéni numímintiróná óf ero wáyf intro nero pírániŋf arfá owianeyiníri imónigfápi nání dīnf nīwiniffrfná ámi xwapf ayá wí dīnf sīxf nīseaya warinti. 16 Agwi nioní “Ayf pí pí neróná xixenf epíráo.” nīseaiaiwiáriti dīnf sīnjá neánariŋf enagi nání dīnf yayf ninarinti.

8

“Masedonia ḥweáyí wíniyo arírá wianiro náni nigwíti niroaáriro ḥweaŋoi.” uríŋí nánirini.

¹ Negf n̄irix̄imeáyfné, Jisasoyá s̄iyikf imónigfá Masedonia p̄iropenisfyo anf apf apimf ηweagfáyf nanf Gorixo wá wianifpimf dánf egfapf niffá imónipfrf nánf áwanf b̄f osearaneyf.

2 Xeaniñf r̄imewá wipaxípí n̄iwímeariñf pimi dání “Ení r̄fa eániñof?” n̄iríro iwamfó wíwapiyágfa aí apí peá numixíro díñf nitá ayá wí winiñf n̄iginiñ. Wiwaninjyí uyípeayñiñf imónigfáyí aiwí Jisasomí díñf wíkwíroarigfá wíniyo arírá owianeyinrí n̄igwí n̄iroaríná b̄i onímiápí m̄iroá aga ayá wí roaárigfáriñ.

³ Wigí wíníyo arírá wianíro nání nígwí níroaro wipaxípi tñí xixení níroaro aiwí wigí dñí tñí apimí nímúroro ámi bi tñí roaariñagña sínwí wínarowáone enaqí nání raríñintí.

⁴ Ayí arfkí rixijí re nearigfawixinti, "Ámá Gorixoyá siyikí imónigfá Judia píropenisfyo njweagfáyo wíniyí arirá wiari gfápá nene eni arirá wianí nání xe nígwí fáyo oroápoyníri siñwí neanfpoyí." nearigfawixinti. ⁵ E neróná none "E epfráoi." níyaiwirane dñjí ikwímojwápi tñi xíxení mé xámí Áminá Gorixo pí pí wimónaríñfpi oxídaneyiníro nípáwimáná o wimónaríñfpi níxídiróná Porowane eni neafwiapigfawixinti. ⁶ Ayináni Taitasomi seyfné tñjí e nání nurowárírná ejí ríremixí níwiri re uríñwaniginti, "Iwamíó Koriníyo njweáyí joxí tñi negí wíniyo arirá wianíwá

nán̄i wá n̄iwianirane n̄igw̄í fáyo oroaaneyiniro eḡápa ámi nero n̄igw̄í xám̄i ‘Ap̄i roáwanigini.’ rárifgápi tñi xixen̄i yáritfr̄ixint̄.” ur̄ijwanigini.

7 Pí pí seyíné neróná ámá wí yarigfápim̄ múroarfáyiné nimóniro yarigfáriñt̄. Gorixom̄ dñj̄ n̄iwikwfrorónáran̄, ap̄i nán̄i ámáyo áwanj̄ nur̄rónáran̄, ap̄i nán̄i n̄ijfá nimónirónáran̄, Gorixo wimónariñtpi yaniro nán̄i sím̄ n̄ixeadfpénirónáran̄, none nán̄i dñj̄ s̄ipí none seaimixiñwápim̄ dán̄i n̄iseairñáran̄, ap̄i n̄ipin̄i neróná múroarfáyiné nimóniro yarigfá eñaḡi nán̄i seḡ wñiyo arirá wianiro nán̄i n̄igw̄í n̄iroaróná en̄i múroarfáyí yap̄i nimóniro yáritfr̄ixint̄.

“Seyíné en̄i roaáriffr̄ixint̄.” ur̄ijf nán̄irint̄.

8 “Poro sekaxí n̄ir̄ir̄i neararint̄.” m̄iyaiwipani. Gí dñj̄ r̄ipin̄i eñaḡi searariñin̄. Nion̄ wñiyyí Judia p̄iropenisfyo ñweáyo arirá wianiro nán̄i sím̄ n̄ixeadfpéniro yarigfápi nán̄i repiyí seaíáná seyíné en̄i s̄iwá réniñf oneaípoyiniri searariñin̄. Neḡ Judia p̄iropenisfyo ñweáyí nán̄i nepa dñj̄ s̄ipí neainarint̄. S̄iwá éniñf oneaípoyiniri searariñin̄. **9** Seyíné neḡ Áminá Jisas† Kiraiso wá n̄ineawianiri neaiiñtpi nán̄i r̄ixa n̄ijfá imóninjaḡa nán̄i rariñin̄. O an̄nam̄ n̄ijwearñá am̄ipí m̄imúróniñjo nimóniri aiw̄i seyíné yeáyí seayimixemeámfániri xw̄tá t̄yo nán̄i n̄ibirñá uyípeayóniñf nimóniri seyíné an̄nam̄ dán̄i am̄ipí m̄imúrónigfáyiné imónipr̄ífa nán̄i seaiiñfr̄int̄.

10 Seyíné Judia p̄iropenisfyo ñweagfáyo arirá owianeyiniri yarigfápi nán̄i dñj̄ nioniyá,

ay† r̄ip̄ir̄in†. Xwiogw† aga xám† pwejomi sey†né iwam†ó n̄igw† roaár̄ig†ápi agw† néra nuro yoparípi n̄iyáritr̄ináy†, "Ay† ananir̄in†." nimónar̄in†. Iwam†ó n̄igw† roaár̄ig†áy†, ay† sey†né aiw† xám† oyaneyin†ri wimónar̄ig†áy†, ay† axfýiné enag† nán† searariñin†. ¹¹ Ayinán† n̄igw† "Ap† oroaaney†." rárig†ápi r̄ixa n̄ip̄in† roaár̄ipoy†. Iwam†ó oyaneyin†riná dñ† r̄tá seawenj†pa yoparípi n̄iroaár̄iriná sey†né roaár̄ipax† imóninj†pi tñ† xixen† roaár̄ip†rá nán† xe dñ† r̄tá seawewinj†n†. ¹² Ay† r̄ip† nán† searariñin†. Giy† giy† ámá wiyo arirá wian†ro nán† "N̄igw† ap† roaár̄wanig†n†." n̄iyaiwimáná amipí roaár̄ipax† imóninj†pi tñ† xixen† roaáránay†, Gorixo "Ay† ananir̄in†." wiaiwiariñj†n†. Amipí ay† m̄iroaár̄ipax† imóninj†pi "Roaár̄irixin†." wí yaiwiariñjomani. ¹³ N̄igw† searápi†ráy† kikiáfá n̄weap†rá nán† sey†né aninj† seaikárimin†ri ner† mirariñin†. Ay† en† sey†né tñ† xixen† apáni t̄ig†áy† oimónipoyin†ri rar̄in†n†. ¹⁴ Jisasoyá siyik† imónig†áy† wí amipí wí m̄imurónig†áy† imóninjáná wí d̄fw† ikeamónig†áy† mimón† nñ† apáni t̄ig†áy† imónip†rá nán† agw† ríná amipí ayá wí sey†né t̄ig†ápi d̄fw† ikeamónig†áyo arirá wiariñjo†. Sey†né en† r̄fwéná amipí wí nán† d̄fw† ikeamón†ro ay† en† amipí ayá wí t̄ig†áy† imón†ro nerínay†, arirá seaip†ráriñin†. ¹⁵ Bikw†yo dán† enjíná Isireriy† ámá dñ† meanje nemeróná eg†ápi nán† re n̄irin†ri eáninj†pi nion† searariñápi tñ† xixen† imóninjag† nán† searariñin†, "Ámá aiwá maná† r̄in†n†j†pi xwé

meá†áy† xwé nimearo aí wig† nipaix† imóniŋ†pi seáy† e tíg†áy† mimónig†awixiñi. Ámá oniñmiápi meá†áy† oniñmiápi nimearo aí aiwápi nán† díw† ikeamónig†áy† mimónig†awixiñi.” níriñiñi eániŋ†pi nion† searariñápi tñi xixen† imóniŋag† nán† rarariñiñi.

“Taitasomi tñi ámá waúmi tñi urowárénapariñiñi.” urij† nánriñiñi.

¹⁶ Nion† seyñé arirá seaim† nán† dñj† r†á n†weariñ†pa Gorixo Taitaso en† seyñé arirá seain† nán† dñj† r†á owen†ri wimixarriñag† nán† yay† owianey†. ¹⁷ Ay† riþ† nán† “Taitaso en† seyñé arirá seain† nán† dñj† r†á wearini.” searariñiñi. “Joxi Koriniyo ñweáy† tñj† e nán† ám† n†neauipaxoxiran†?” uráná “Ananirini.” r†í enag† nánini m†searariñiñi. Xewanijo en† “Oumini.” n†yaiwiri s†m† n†xead†pén†ri nán† xeg† dñj† tñi seyñé tñj† e nán† bariñag† nán† searariñiñi. ¹⁸ None om† tñi neg† nírix†meáy† wom† tñi en† urowárariñiñi. O xwiy†á yay† neainariñ†pi wá† nurimeriñá en†pi nán† Jisasoyá s†yik† imónig†á am† gimi† ñweag†áy† nij†á niniro fá earoáriniñ†orini. ¹⁹ O apin† imóniñjomani. Riþ† en† imóniñorini. Jisasoya s†yik† imónig†á Masedonia p†ropeniñ† t†yo ñweag†áy† o none Judia p†ropeniñ†yo ñweáyo arirá wian†wá nán† n†gw† Jisasoyá s†yik† imónig†á ap† apimi urápiñmeariñá Porowa tñi nawini níkumixiñ†ri eméwiñig†in†ri ur†peáforini. Ámá wi none n†gw† aw† eaameariñagwi n†neaniróná Ámináom† seáy† e um†eyoaro none nán† “Wig† wíñiyo

arîrá wip̄ri nán̄ dînj̄ r̄á wearigfáwarfani?" neaiaiwiro ep̄r̄ta nán̄ r̄pi yariñwini. ²⁰ Dfw̄t ikeamónigfá nán̄ n̄igw̄ yan̄ ewanī nimóniro xwén̄ xwén̄ n̄iroaro neaiapowáráná yariñwápi nán̄ ámá wí "Porowa n̄ipikwinī miyar̄noi." neamearip̄rixin̄ri pírániñf niñwiperane ámá o tñi nawinī urápimearñwini. ²¹ None pí oyaneyñri neranéná Ámináo "Aȳ e neróná wé róniñf imóniñfp̄i yariñnoi." yaiwiariñfp̄i nán̄ dînj̄ n̄imorane aiw̄ ap̄i nán̄n̄i dînj̄ n̄imorane yariñwáonemani. Ámá "E neróná wé róniñf imóniñfp̄i yariñnoi." yaiwiariñfápi nán̄ en̄ dînj̄ n̄imorane yariñwáone en̄aḡi nán̄ searariñwini.

²² Awaú tñi neḡi n̄irixímeá ámi wom̄i tñi en̄i urowárénaparñwini. "O none pí pí urarñwápi xixen̄i xfdin̄ir̄en̄noi?" n̄iyaiwirane "Ap̄i ei. Ap̄i ei." urñwápimi dán̄ iwamíó wíwapiyayiáná o arfkí xixen̄i xfdarin̄agi wiñiñwáorini. O seyñne "Nigw̄ ap̄i roaárfwanigini." rárigfápi tñi "Xixen̄i n̄iroaárip̄iráoi." n̄iyaiwiri dînj̄ sñjá weánariñagi nán̄ "Nion̄i en̄i san̄f urñnaróm̄ni." n̄iyaiwiri awaú tñi barin̄i. ²³ Taitaso nán̄ seyñne rixa nijfá imóniñnoi. O xwiyfá yaȳ neainariñfp̄i wáf urimeaanfwi nán̄ ḡ gw̄ móñigw̄ti worin̄i. Seyñne seáȳ seaiian̄rai nán̄ nawinī nimóniri yariñgw̄ti worin̄i. O tñi nawinī barigfíwaú awaú Jisasoyá sÿikf imónigfá p̄tropeniſt t̄yo ñweagfáȳ urowáríwaúrin̄i. Eḡ nerigfípimi dán̄ Kiraisomī seáȳ e umfeyohaarigfíwaúrin̄i. ²⁴ Aȳinán̄i ámá waú wo awa n̄ibiro sñjw̄i seaniñjáná "Nene ámáyo dînj̄ sÿpi wiiariñwaénerin̄i." rarigfápi "Neparin̄i."

oyaiwípoyiníri apí e iwamító éfríxini. Seyíné e éánayí Jisasoyá siyikí imónigfá apí apí seyíné nání re seaiaiwipírfáriñi, “Ayí ámáyo díñf sipi níwirí wiliarigfáyírfáni?” yaiwipírfáriñi. None seyíné nání mixí nimeakfníri uríñwápi nání ení “Apání nearigfawixini.” yaiwipírfáriñi.

9

*Nígwí arírá wianiro nání awí eaamearigfápi
nání uríñf nánirini.*

¹ Nígwí Judia píropenisí ηweáyo arírá wianí nání awí eaamearíñwápi nání payí rípi seyíné nání níriri nearína “Mfkí menjagi nání surfmá níriri rífa eaariñini?” nimónarini.
² Seyíné apí yaníro nání díñf rífa seawearíñfí nání níjtá nimóniri nání e nimónarini. Ínína Jisasoyá siyikí imónigfá Masedonia píropenisí týo ηweagfáyí arífa egíe dání weyí níseamearíñna re rayariñwáriñi, “Xwiogwí xámí pweagomi Jisasoyá siyikí imónigfá Gírikí píropenisítyo ηweagfáyí apí éwaniginiñi ríxa érowíápñigfáriñi.” E rayariñwápimí dání Masedonia ηweáyí wigí ámá nápi nene ení axípi éwaniginiñi ayá rowíá wiariñi.
³ “Payí rína surfmá níriri rífa eaariñini?” nimónfagi aiwí seyíné nání mixí nimeakfníri rayariñwápi surfmá imóniniginiñi negí nírrixímeá waú wo awamí urowárénapariñini. Ayí ámá re ηweagfáyí “Koriníyo ηweáyí nígwí fáyí roapíri nání ríxa nipímoárimáná ηweanjoí.” uríapí seyíné nepa xixení e oépoyiníri ámá rowamí urowárénapariñini.

4 Ríwéná Masedonia dáñf týf wí nioní tñi níbiranéná seyfné rixa nipimoárimáná mñjweanjagfa sñjwí niseanirfnayf, none “Ayí rixa nipimoárimáná ñweañoi.” nÿyaiwirane dñjf sñjá neaeánaríñfpimi dání ayá neaininiginiri nání seararinini. Seyfné ení ayá mísseainipa enítáraní? **5** Ayinání nioní re nimónigoi, “Negí nírixímeá awa xámí nñimearo nioní sñi mírémoámí ejáná nígwí seyfné negí símimanj e dání ‘Niroari wianfwárini.’ nearárigfápí ‘Rixa ipimoárípoyi.’ searípíri nání ourowáriminí.” nimónigoi. Nioní níremorfná nígwí apí nání símíriri seáiápimi dání marfáti, segí dñfyo dání xixení apání ipimoáríñagí wíñfimiginiri awamí urowárénaparini.

“Yanjí ewanií nimóniro roaárírixini.” uríñf nánirini.

6 “Poro pí yaiwianí nání ría neararini?” nÿyaiwirfnayf, ewayí xwíyfá rípí nání dñjf mópoyi. Ámá aiwá xwé íwfá urío aiwá xwé miníráriní. Onímiá urío onímiá miníráriní. Ewayí xwíyfá apí ámá wigí wíñfyo arírá wianiro nání nígwí níroaro wiarigfápí nání ritamíñfyí niniri rinini. Xwé níwirfná Goríxo wiípí xwé imónini. Onímiá níwirfná Goríxo wiípí onímiá imónini. **7** Ayinání nÿféneni xixegfni ámá arírá wianiro nání nígwí níroarfná wilí dñjf nÿyaiwimánaraní, ámá wo simeaxfdí seaíánaraní, níroari mñi mífí xámí “Nígwí níwirfná apí wíwanigini.” yaiwiárigfápí nání dñjf nímoró níroaro mñi wírixini. Ámá wigí wíñfyo arírá wianiro nání nígwí fáyo níroarfná

yayí tñni roaarigfáyo Gorixo dñjí sfxí uyarñjí enagí nání rariñjní. ⁸ Ai o seyfné aikí yínipfrífa nániraní, aiwá nípfrífa nániraní, apání tfgfáyfné imóniro ámá díwfí ikeamónigfáyo arirá wipfrí nání imónigfápi tñni xixení mimóní mûroro epfrífa nání ananí seayí e seaimixipaxoriní.

⁹ Nioní seararñjápi tñni Bïkwíyo dání ámá wé rónigfáyí yarigfápi nání re nírinrí eánijípi tñni xixení imóniní, “O yaní ewanií nimónri díwfí ikeamónigfáyo wiariñfriní. Ayinání o wá níwianrí wiijñipi nání Gorixo ná ríwíyo aiwí wí dñjí peá monfámani.” E ríññjípi nioní seararñjápi tñni xixení imónijagi nání rariñjní.

¹⁰ Gorixo —O aiwá omijí yarigfáyo iwí iwíá uripfrí nání miñi wirí aiwá nípfrí nání miñi wirí yariñoriní. O amipí seyfné Kiraisomí dñjí wíkwíroarigfá wíñíyo arirá wipfrí nání ení miñi seaiapirí sayá nimixa urí enífriní. E yarfná ámá aiwá omijí xwé níróá núfasáná aiwá xwé miarigfápa seyfné ení yaní ewanií nimóniro wiariñápimi dání axípñijí e epírfáriní.

¹¹ Seyfné gíñi gíná dñjí re yaiwiariñá, “Ananí yaní ewanií nimónirane negfyo owianeyí.” yaiwiariñá Gorixo seyfné xwéní miñi wipaxí imónipfrífa nání amipí wí mímúrónigfáyfnénijí seaimixinfriní. E seaimixinfrí enagí nání segí sérixímeáyo arirá wianiro nání nígwí xwéní roaarigfápi Porowane nisearápirane nímeámí nurane wianrí yariñagwí sñjwí níneaniróná rixa Gorixomí yayí wipfrífriní.

¹² Ayí rípi seararñjní. Arirá wianiro nání seyfné yarigfápi ámá Gorixoyá amipí wí nání

díwí ikeamónigfáyo xixení arirá wiáraniro nero aiwí apiní miyarinjoi. Seyfné yarigfápimí dání ámá obaxí Gorixomí yayí seayí e niwiéra warinjoi. ¹³ Ayí rípi rarinqiní. Ámáyí seyfné nígwípi wianiro yariñagfá sínwí niseaniróná rípi seaiaiwipfríráriní, “Nene sínwí aniqwaé dání ámá ayí xwiyfá woákfkí inarigfápi —Apí yayí neainarinjí Kirauso riñjpíriní. Apí aríá yímigfí nero xixení ríá xídarinjoi?” niseaiaiwiro nání Gorixomí seayí e umfeyoapfríráriní. Rípi ení seaiaiwipfríráriní, “Nene tñí wíniyo tñí arirá neaiyaniro nání mñí neaiapaxí imóninjípi nímuroro xwéní ríá neaiaparinjoi?” niseaiaiwiro nání ení Gorixomí seayí e umfeyoapfríráriní. ¹⁴ E nero seyfné nání ríxinjí niseauriyiróná seyfné Gorixo ámáyo wá niwianirfná ámá wianarigfápimí wiárí nímurori wianarinjípi tñí yarigfáyfné imónigfá eñagi nání seyfné nání ikñinjí sipi winfáriní. ¹⁵ Gorixo xegí xewaxomí niwírénapíríná neaiinjípi —Apí amípi bi tñí ritamínjyí mepaxí imóninjípiriní. Apí nání yayí owianeyí.

10

Xíó nání rarigfápi xwíó oeámíniri urinjí nánirini.

¹ Agwí Poroni —Nioní ámá wí re rarigfoniriní, “Neneyá sínwí tñí e dání ayá igigí nerí aiwí nene sínwí maniqwaé dání ayá nepeárimánáninjí payí nearí rarinqoriní.” rarigfoniriní. Nioní Kirauso xwíá týo nemerfná nípenirí awayiní yago eñagi nání ² ríxinjí rípi osearimíní, “Nioní

segí tífjé e nírémorfná ayá igigí mé nerí ámá ‘Porowa Kiraisomi mítixídarigfáyí yarigfápa yarigfáwaríni.’ neaiaiwiariigfáwamí símí tñi mítixí ríá tífjé urimfápi seyfne ení searimfa nání minimítixípani.” ³ None xwítá týo níñwearanéná ámá Gorixomi mítixídarigfáyí tñi níñwearane aiwí ayí dínjí moarigfápimi dání dínjí nímorane mítixí inariñwáonemani. ⁴ Amípí none mítixí nání xirinjwápi ámá ayí xirarigfápi mítixirinjwini. None xirinjwápi símí tñi inariñwápiyá onáí imóniñfípi xwirítá ikixeaníwá nání Gorixoyá ejí eániñfí imóniñfí tífjípi xirinjwini. ⁵ Apí fá níxirirane re yarifjwini. Pí pí ámá wigí dínjíyo dání xeñwí neñwipémáná érowiápínarigfápi pírfí wiaíkirane xwiyíta “Seayí e imóniñi.” rarigfá ámá Gorixo nání níjíta mimónipa oépoyiníri mudímoarifjípi pírfí wiaíkirane nerane ámá níni pí pí “Oyaneyí.” niyaiwiróná Kiraisomi arfá yímigí wipíri nání wigí dínjípi fánijí xirarárifjwini. ⁶ Seyfne nioní searíapí rixa arfá yímigí niarifjagfá níseanirfná nioní ámá wigí níwiaíkiarigfápi tñi pírfí umamómfa nání rixa ipimóniñfí. ⁷ Seyfne warárimíni siñwí níwiniro yarifjoi. Segí wo “Kiraisoyá ayá tífjé imóniñáoní ayí, nionirfni.” niyaiwiníri dínjí sínjá neánirfnayí, xfo Kiraisoyáo imóniñfípa none ení Kiraisoyáone imóniñagwí nání ámi xewaniño dínjí xeñwí neaiaiwiariifjípi nání dínjí niyaikirori none imóniñwápi tñi xixení neaiaiwíwifjí. ⁸ Ámínáo none néní tígfáyíñfí oimónipoyiníri nínearípearfná seyfne xwirítá mítiseaikixé Jisasomi pírániñfí xidípíri nání ejí sítixí seiámítixaní nearípeaní

en̄agi nán̄ nīwan̄ijon̄ m̄ix̄ ayá wí n̄imeak̄n̄in̄ir̄ aí ayá b̄i nin̄in̄imen̄ijoi. ⁹ “Paȳ Poro eaar̄ij̄pi nene f̄á n̄roranéná en̄ s̄ir̄ir̄ij̄wí neain̄in̄ nán̄ r̄f̄á eaar̄in̄?” oyaiwípoȳin̄ir̄ meaar̄ij̄in̄. ¹⁰ Wa nion̄ nán̄ re rar̄iḡfár̄in̄, “O paȳ near̄iná xw̄iȳfá r̄f̄á t̄ij̄pi n̄ir̄ir̄ eaar̄ijo aiw̄ ámá s̄īnw̄ an̄iḡte dán̄ ‘En̄ eán̄ijo iworan̄?’ wí wīaiwipax̄ mimón̄ijor̄in̄. Xw̄iȳfá n̄ir̄ir̄iná píránīj̄ ir̄f̄ mírépear̄ijor̄in̄.” ¹¹ Nion̄ nán̄ e rar̄iḡfáwa n̄ij̄fá re imón̄ífr̄ix̄in̄. None seȳné s̄īnw̄ m̄inean̄iḡte dán̄ paȳ near̄iná imón̄ijwápa ám̄i seḡ s̄īnw̄ an̄iḡte dán̄ neranéná ax̄pi nimón̄irane yan̄wár̄in̄. ¹² None ayá nepeárimáná ámá seáȳ e nimón̄iro weȳ menar̄iḡfáwa nán̄ r̄fram̄ij̄ȳf̄ nin̄irane “Awánīj̄ imón̄ijw̄in̄.” wí r̄ipaxoneman̄. “Nawínī n̄ikumīix̄in̄irane imón̄ijw̄in̄.” en̄ wí r̄ipaxoneman̄. E ner̄ī aí ámá aȳ wiḡ wo nán̄ “Apánī r̄iyar̄in̄? S̄ipí r̄iyar̄in̄?” nīyaiwiróná wiwan̄ij̄ȳf̄ yarīḡfápi t̄in̄i s̄īnw̄ n̄iw̄inax̄d̄iro “O apánī yarīn̄.” rar̄iḡfár̄in̄. Wiḡpi r̄fram̄ij̄ȳf̄ niga war̄iḡfár̄in̄. E neróná sa maj̄maj̄tá nikár̄in̄iro yarījo. ¹³ Wa e yarīn̄aḡfa aiw̄ none m̄ix̄ n̄imeak̄n̄in̄iranéná san̄ij̄f̄ none neatin̄ípi nán̄ d̄ij̄f̄ mamó nerane wiár̄ n̄imúrorane m̄ix̄ meak̄n̄inan̄iméw̄in̄. Gor̄xo wáf̄ ur̄iméfr̄ix̄in̄ir̄ n̄inear̄ipear̄iná none nán̄ san̄ij̄f̄ neatin̄ípi —Ap̄i seȳné en̄ ín̄im̄i ηweaḡfáp̄ir̄in̄. Ap̄i nán̄ d̄ij̄f̄ n̄imorane m̄ix̄ meak̄n̄inan̄f̄w̄in̄. ¹⁴ Seȳné san̄ij̄f̄ Gor̄xo neatin̄ípi ín̄im̄i ηweaḡfáȳf̄ne en̄agi nán̄ none seȳné t̄ij̄f̄ e nán̄ n̄ib̄ir̄ xw̄iȳfá Kiraiso nán̄ yaȳ neainar̄ij̄pi nán̄

wáf nisearirfná sanijf Gorixo neatinjfpí wí wiárí nímúrorane ejwámani. ¹⁵ Ayináni none mixf nimeakfniniranéná sanijf Gorixo neatinjfpí wí wiárí nímúrorane ámá wa omi nixfdfróná éfápí nání none xeñwone weyf menariñwámani. Wí e mé dñjf re niyaiwirane ikwímoñwini, “Seyfne Jisasomi dñjf niwíkwíroro ejf neága nuróná none épeáriñwápimí dání sanijf Gorixo neatinjfpí tñi xixení xwé nimóga upírfáriñi.” niyaiwirane ikwímoñwini. ¹⁶ Seyfne e nimóga nurónayf, none ananí seyfne tñjf e oríwámí dání ñweagfáyf tñjf e nání aí nurane xwiyfá yayf neainarifná wáf urirane yaníwáriñi. E nerane ámá wa Gorixo urowáriñe dání wáf rímfápi xeñwone weyf mifmearinipa yaníwáriñi. ¹⁷ E nerí aí Bíkwíyo re níriníri eánini, “Go go mixf nimeakfnirfná Ámináo ejfpí nání mixf meakfníwínigini.” níriníri eánini. ¹⁸ Ayf rípi nání xwiyfá apí miñf nirori searariñini. Ámá wiwanifýf weyf mearinariygáfayf nání Ámináo “Mifmíwiáró yariygáfáriñi?” yaiwiarifmaní. Xewanijo siñwf níwíanaxdfrí pírániñf yariñagfa níwínimáná weyf umearariñfyf nánini “Mifmíwiáró yariygáfáriñi?” yaiwiarifrini.

11

Mimónf wáf wurimeiarigfáwa nání urifj nánirini.

¹ Agwí xe Poro majfá nikáriníri xegf ejfpí nání mixf bi omeakfniníri siñwf nanípoyf. E searariñagi aí rixa siñwf e nanariñof. ² Ayf rípi nání “Xe mixf bi omeakfniníri siñwf nanípoyf.”

searariñini. Gorixo seyfné nañf imónipfrfa nánf dñjf ríá wearifpa nionf eni nifwearini. Seyfné ámá yapf seaíwapiyaniro yarigfá wíyo arfá nifwiro mixfdí sínf apifyáiwayfnénif imónifjáná Kiraisomi seajwirarimfa nánf oxf ná womi omñifnif meánffrifxinif seareroarifná ejagf nánf seyfné nánf dñjf ríá nifwearini. ³ E nerf aí ejiná sidiro Ipími yapf nifwapiyirfná xegf ináyfnif imónifjípimi dánf wíwapiyinifpa ámá wa seyfné eni yapf niseaíwapiyiro xeñwími dánf nifmera seawarfná seyfné sínf ikwiráfnánif nimóniro Kiraisomini píránfif mixfdipa epfrifxinif wáyf ninarini. ⁴ Seyfné rípi rípi yarifagfa nánf searariñini. Ámá wa Jisaso nánf ríñifípi xixenf mifsearf xegf bi seararfná seyfné ananf arfá wiarigfárinif. Kwíf none searáná seaainifípi marfáif, xegf bi nánf searáná xe oneaaínif arfá wiarigfárinif. Xwiyfá yayf seainarifná none wáf searifwápi marfáif, xegf bi imónifjípi searáná ananf arfá wiarigfárinif.

⁵ Ai nionf wí re yaiwiariñáonifmanf, “ ‘Kiraisoyá wáf wurimeiarifwá seayf e imónifjwáonifmanf.’ ríñarigfáwa nionf imifmí nimixifjoif.” yaiwiariñáonifmanf.

⁶ Nionf ámá siñwf anifge dánf xwiyfá nifrirfná irf mifrépearifjáonifríanif? Irf répearifjáonifríanif? Nionf majfárinif. E nerf aiwf nifjtá xwiyfá yayf neainarifjípi nánf imónifjápi bi onimiápi mimónifjini. Ai none seyfné tñif nifwearane pfí pfí neranéná “Porowa nifjtá seayf e imónifgáfawarfani?” oyaiwipoyfnifnif sifwá seainifjwárinif. ⁷ Nionf

seyíné kwíyá emaxínipírá nání Gorixoyá xwíyá yayá neainaríñípi wáá nisearírná nígwí bi míssearápíñápími dání siyikwípíñíñíj imóníñáríni. Nioní e ejápi nání “Poro sípí neaikáriñíñigíni.” ⁸ Ríseaimónaríni? Nioní xámí seyíné searéwapíyimi nání Jisasoyá siyikfí imónigfá wíniyá nígwí nímonapáná nioní fwíñíñíj urápíñanigíni. ⁹ Ayí rípi seararíñíni. Nioní seyíné tñí ñweanjáná negí nírixímeá Masedonia píropenisfyo dáñfyá wí níbíro amípí nioní díwfí ikeamóníñápi xixení niapigfá ejagi nání segfyá womí aí aníñí wí miwikáriñanigíni. Pí pí nerína Koriní ñweáyíné aníñí oseaikárimíñíri mejanigíni. Ríwéná ámí niseaímearírná ení axfpíni emíráriñí. ¹⁰ Xwíyá Kiraiso nání nepaxíñí imóníñípi fá xiríñáoni aga nepa re seararíñíni, “Nioní ‘Koriní ñweáyo nuréwapíyirírná nígwí bi muráparíñáríni.’ níriri mixí meakfníñíapí segí Gírikí píropenisfyo nímiñí yaní niwéa warína ámá wo áwíni e dání nírakiníámaní.” seararíñíni. ¹¹ “Poro pí nání rífa e neararíni?” ríseaimónaríni? “Díñí sítí miñeayariñó ejagi nání neararíni.” ríseaimónaríni? Oweoi, nioní díñí sítí seayaríñagi nání Gorixo níjjáriñí. ¹² Díñí sítí seayaríñáoni aiwí “Kiraisoyá wáá wurímeiaríñwá seayí e imóníñwáoneríni.” rínarigfáwa “Porowa wáá nírimerírná yarígfápa axfpí yaríñwáoneríni.” níriro weyí mearínarígfápi miwiáróimígíñíri nígwí míssearápí yaríñápi axfpíni néra umíráriñí. ¹³ Ayí rípi nání e

néra umtárini. Ámá nioní searariñáwa sa mimónf wáf wurimeiarigfáwarini. Ámáyo yapí wíwapiyaniro nání yarigfáwarini. “Kiraisoyá wáf wurimeiarigfá warfaní?” oneaiaiwípoyiniri wigí imónigfápi rití niniro xegí bí imixinarigfáriñi. ¹⁴ Awa nání searariñápi nání díñf nípíkíniro ududí mísseainípaní. Seteno aí xegí imónihípi ananí rití niniri añfnají wfá ókimixariñfyí wóninjí imónarinífrini. ¹⁵ Ayinání oyá xináiwánijí nimóniro omijí wiliarigfáwa wigí imónigfápi rití niniro ámáyá sijnwí tñfí e dání ámá wé rónigfá oimónipoyiniri yarigfáyí imónigfápánijí imónáná sirtí mípíkínípaní. Yoparí imónfe wigí egíápi tñni xixení Goríxo pírfí umamonfá ejagi nání raríñini.

Wáfnirimerína wímeañípí nání uríñí nánirini.

¹⁶ Xámí rfápi ámí dirírf nerí bí osearimini. Nioní mítxf meakfnímípi nání “Poro majfá nikáriniri raríñorini.” miniaiwipani. E niseariri aí sñi “Poro majfá nikáriniri raríñorini.” nñiaiwirónayí, nioní segí arfá egíte dání mítxf meakfnímí nání seyfné majfá ikárinariñf wo weyí mearínarína xe oeniri sijnwí wínarigfápa nioní ení sijnwí nanfóysi. ¹⁷ Nioní mítxf nímeakfniniri searimípi Ámináo e ouriniri wimónarinípí tñni xixení searimímeini. Aga majfá nikáriniri “E yaríñáonírfani?” níyaiwirí díñf sñjá neánariñf wonfnijí nimóniri searimíni. ¹⁸ Ámá obaxí wigí ejí eánigfápimi dání egíápi nání mítxf meakfninarigfá ejagi nání nioní ení axípi bí mítxf meakfninímíni.

19 Díñf émí saímí mogfáyfné ámá wa majfá nikáríniro rarifagfa arfá nifwiróná ananí yayí tñi arfá wiarigfáyfné enagi nání nioní ení segí arfá egfe dání mixí bi meakfninimfíni.

20 Ai ámá wa seyfné áxejwarí seaianiro nání ifwf ikaxí xegí bi searékwíkwiyánáraní, segí amipí seamifwiarekixéánáraní, yapí niseaiwapiyirifpimí dání segí amipí fwí searápánáraní, wiwanifjowa seayí e nifmeyoániro paimfmí seaíánáraní, wé tñi smifmanífyo seaupíkákwiyánáraní, xe oneaípoyiníri siñwf wínarigfáyfné enagi nání rarifjini.

21 Xamí nioní seyfné tñi nifwearfná awa seaikárarifápá axípi seaikárimí nání ejf meánifjáoní enagi nání aga ayá ninarini.

E nerí aí nioní rixa majfamajfá nikáríniri wa ayá nepeárimáná pí pí mixí meakfninifarifápí nání nioní ení mixí meakfninimfíni.

22 Awa “Xibíruone imónifjwini.” rarifagfa aí nioní ení woní meníraní? Awa “Isírerone imónifjwini.” rarifagfa aí nioní ení woní meníraní? Awa “Ebírfamoyáonerini.” rarifagfa aí nioní ení oyá woní meníraní?

23 Aí “Nioní rixa xóxwf nerí rarifjini.” nimónarini. Awa “Kiraisomí xifnáíwanénifj nimónirane wíiarifjwáonerini.” rarifagfa aí nioní Kiraisomí nifxidiri nifwiirfná awamí wiárf seayí e nifmúrorí yarifjáonirini.

Nifkwínmáná omifj anifj miní nerí mifroarifjáonirini. Gwf ámi ámi nifwirariffoní riwonirini. Iwanif ámi ámi ayá wí nifmepiffoní riwonirini.

24 Nifpaxí xwapí nikárigfoní riwonirini. Gf Judayí wé wú fá nifixeayiro

iwarogf nñimépéa nuróná 39 imónayint nání neaayigfónirint. ²⁵ Romiyf biaú bñ fá nñixeayiro wegwfá tñi iwanjf neaayigfónirint. Bñi sñjá tñi neari nítigfónirint. Biaú bñ sñixyó nurfná sñixy sñpi éaná rawírawáyo piéroayijáonirint. Sfá wiyimi rawírawáyo ikwiárñimenjáonirint. ²⁶ Wáf urimeminiñi nání anjf nñkrorfná iniigf waxf ámi ámi nñmároayipaxf enjonirint. Ámi ámi nñrápekxeayipaxf nigfónirint. Gf gwí axfrí imónijwáyf sñpi nikárayipaxf egfónirint. Émáyf eni sñpi nikárayipaxf egfónirint. Anjf xwéyo nemerfnáran, ámá dñjf meaje nemerfnáran, rawírawáyo nurfnáran, mimónf nñrixfmeá imónigfáyf tñjf e nemerfnáran, anfnayipaxf néra emejáonirint. ²⁷ Omijf ríá tñjf anijf minf nerfñfpimi dñi okijf niwejonirint. Sfá obaxfyo si ragáonirint. Agwñi yayagáonirint. Inijf nání gwñf yeáyf niayagonirint. Aiwa nániran, iyfá nániran, anf nániran, ámi ámi dñwf ikeamónayagáonirint. ²⁸ Apf tñi ámi bñ sñi mñsearipa nerf aiwí sfá ayf ayo Jisasoyá sñykf imónigfáyf nání “Omí nuxfdíróná aríge ríá yariñof?” nñyaiwirfñpimi dñi dñjf sanf nunarint. ²⁹ Wo Jisasomi pírániñf oxfdiminiñi nerf samiñf wéaná nionf eni dñjf sñpi niariñagf nání ejf samiñf nñweariñfrint. Womf ámá wí xeñwfmint nñméra wariñagfa nání fwí éaná nionf dñjf ríá nñxeariñfrint.

³⁰ Mfx meakfninarifápí wí pñnt mñwiáriñpaxf nimónfagf nání amipí nionf ejf meánipa nerf ejápí —Apf nání ámá dñjf nñmorfná “Poro ejf samiñf weariñorfan?” yaiwiarifápíñi. Apf

nán† en† iwamfó n̄irir† m̄ixf̄ meakfn̄n̄m̄f̄n̄i.
 31 Gorixo —O negí Áminá Jisasom† xano imónir† Nwfáo imónir† eñorin†. Anñf̄ ínína seayi e numéra upaxorin†. O nion† yapí misearariñá eñag† nán† njjtá imónin†. 32 Nion† ejf̄ meán† ner† ená r̄pi nán† m̄ixf̄ omeakfn̄n̄m̄f̄n̄i. Eníná nion† anf̄ Damasikasiyi r̄nñf̄pim† ñweañáná m̄ixf̄ inayf̄ Aretasoyá kiapixo fá nixiraniro nán† xegf̄ simijf̄ wínarigfáyo ákijá fwí n̄iyoni awí nurára unñinigin†. 33 E éag† negí n̄rixf̄meayf̄ wí nion† soxf̄ fáyo n̄n̄miárir† gwí n̄járímáná ákijá p̄pfwí w̄yim† dán† awayin† n̄mamówára n̄n̄piéroro nán† oyá ámáyf̄ wí fá m̄n̄xegfawixin†.

12

Poro anfnami dán† orijá tewñijf̄ nánirin†.

1 M̄ixf̄ n̄meakfn̄n̄r̄ijf̄pim† dán† nañf̄ b̄ neaiipaxf̄ meñag† aiwi wí p̄ni wiáriipaxf̄ mimónijin†. Ayñnán† Ámináo wfá nökímixijf̄pi tñi oyá dñjyf̄o dán† orijá wñinijápi tñi apiaú nán† en† xwiyixá n̄irir† m̄ixf̄ meakfn̄n̄m̄f̄n̄i.
 2 Nion† ámá Kiraiso tñi ikáriñijf̄ wo ejf̄pi nán† orimini. Gorixo anfnami nán† uménapiñorin†. Om† uménapiñje dán† xwiogwf̄ wé wúkaú s̄ikwf̄ waú waú r̄ixa pwenjfrin†. O dñjfpin† r̄fa peyinjñigin†? Náo en† r̄fa peyinjñigin†? Nion† majfárin†. Sa Gorixo njjtárin†. 3 Ámá o anfna —E ámá s̄iyikwf̄ míñf̄ nimóniro s̄irí muní ñweagferin†. E nán† n̄peyirfná —Dñjfpin† r̄fa peyinjñigin†? Náo en† r̄fa peyinjñigin†? Nion† majfárin†. Sa Gorixo njjtárin†. 4 E nán†

n̄peyir̄ná xw̄iyá seáy† e imóniñ† en̄ag† nán† d̄ñ† n̄mor† áwan† m̄ripax†pi ar†á wir† xw̄iyá Gorixo xe ámáyo áwan† our̄w̄niḡn̄iñ† s̄ñw̄ m̄w̄nar̄iñ†pi ar†á wir† en̄fr̄ni. ⁵ Ámá e yariñom† nion† wey† umearipax† aiw† nīwan̄iñoni wey† bī m̄meariñ†pa nemáná aí en̄ samiñ† n̄wenj†pi nán† wí nīwiamóm̄m̄iñ†. ⁶ Nion† nepa “Wey† omeariñ†m̄iñ†.” n̄nimónir̄náy†, nepaxiñ† imóniñ†piñ† r̄im† en̄ag† nán† “Maj̄majá ikáriñar̄iñor̄an†?” wí niaiwipax† meniñ†. E ner† aí ámá nion† nán† d̄ñ† n̄moróná nion† nemer̄ná uréwap†yar̄iñag† ar†á niro s̄ñw̄ nan̄iro egfápi nán† wiár† ogám† nero or̄ná w̄niñápim† dánin† “O seáy† e e imóniñor̄an†?” niaiwiprírixin†ri “Ám† wey† bī omeariñ†m̄iñ†.” m̄nimónar̄iñ†.

Obo Porom† xe en̄ samiñ† owimixin†ri Gorixo s̄ñw̄ w̄niñ† nánir̄ni.

⁷ Gorixo nion† awiax† imóniñ†pi nán† or̄ná ámá m̄tew̄nar̄ig†ápi n̄tew̄nir̄iñ†pim† dán† wári mimón†pa éw̄niñiḡn̄iñ† en̄ w̄yi om† ayiñw̄ ów̄niñiḡn̄iñ† s̄ñw̄ nan̄iñiniḡn̄i. En̄ ayi nepa en̄ nán† m̄rariñ†. Nion† wári mimón†pa oen†ri oboyá xw̄iyá yañ† ur̄imeiar̄ig†áy† wo iwan̄fniñ† n̄near† samiñ† nimixin† nán† s̄ñw̄ w̄niñiñiḡn̄i. ⁸ Ap† nán† Ámináomi r̄ixiñ† nur̄iñ†na p̄ni on̄wiáriñ†ri biaú bī urayiag† aí ⁹ o nion† r̄ixiñ† ur̄fáy† t̄ni x̄ixen† m̄nií re n̄riñiñiḡn̄i, “Ámá s̄ñw̄ n̄seanir̄ná re yaiwipax† en̄ag† nán†, ‘Samiñ† weg†áy† Gorixo en̄ n̄wimixiñ†pim† dán† en̄ s̄ix† weámixfag† r̄fa yariñoi?’ yaiwipax† en̄ag† nán† nion† wá

n̄ir̄wian̄iři siiar̄iňápim̄ joxi fá n̄ix̄ir̄ir̄náȳ, aȳ apánir̄in̄i.” n̄ir̄iňiniḡin̄i. E n̄ir̄iňí en̄aḡi nán̄i nion̄i en̄í eán̄iňí Kiraisoyápi an̄iňí en̄í s̄ix̄í oním̄ix̄in̄iři en̄í sam̄iňí n̄iwear̄iňíp̄i nán̄i udud̄ m̄iňin̄i yaȳ t̄ní m̄ix̄í meak̄iňn̄iňíp̄i. **10** Aȳin̄áni nion̄i en̄í sam̄iňí n̄iwer̄ná Kiraiso en̄í s̄ix̄í ním̄ix̄iňíp̄im̄ dán̄i en̄í s̄ix̄í eán̄ariňá en̄aḡi nán̄i nion̄i wáf ur̄imear̄ná am̄ipí ámá en̄í sam̄iňí wepax̄í im̄ixariňíp̄i nímeáánárani, ámá paim̄im̄ nikáránárani, dín̄í r̄fá n̄iwe Pax̄í imón̄iňíp̄i nímeáánárani, r̄mewá níánárani, xean̄iňí nikáránárani, ap̄i n̄ip̄in̄i nán̄i “Aȳ anan̄ir̄in̄i.” yaiwiariňáriňi.

Wiḡ yar̄iḡtápi nán̄i ayá s̄íw̄ uroariňí nán̄i ur̄iňí nán̄ir̄in̄i.

11 “Nion̄i m̄ix̄í n̄imeak̄iňn̄ir̄ná n̄ira weap̄íápi maj̄imajfá nikárin̄iři r̄fáriňi.” nimónar̄in̄i. E ner̄i aí sewan̄iňíȳné m̄ix̄í ap̄i omeak̄iňn̄ir̄i nim̄ix̄aḡía nán̄i ap̄i e éáriňi. Nion̄i nán̄i wa rar̄iḡápa s̄iyikwíp̄in̄iňí nimónir̄i aí “Kiraisoyá wáf wur̄imeiar̄iňwá seáȳi e imón̄iňwáoner̄in̄i.” r̄in̄ar̄iḡáwa wí m̄in̄imúroḡon̄i en̄aḡi nán̄i seȳíne weȳí n̄in̄imear̄iro s̄iňwíriňȳí, x̄ixen̄í epax̄í imón̄iňíp̄i t̄ní yan̄iro eḡáriňi. **12** Aȳ r̄ip̄i nán̄i searar̄iňin̄i. Nion̄i seȳíne t̄ní n̄iňwear̄ná Kiraisoyá wáf wur̄imeiar̄iḡá nepax̄iňí imón̄iḡtáwa em̄im̄ ero ayá r̄iňwamón̄ipax̄í imón̄iňíp̄i ero yar̄iḡtápi ar̄kí an̄iňí min̄i seaíw̄ap̄iyayiňáriňi. **13** Jisasoyá s̄iyik̄í imón̄iḡtá wíniyo n̄iňwímear̄ná wéyo umear̄iňápa seȳíne en̄í ax̄íp̄i n̄iseamemáná aí wiamonjápi, aȳ r̄ip̄in̄ir̄in̄i. Nion̄i aiwá n̄im̄i nán̄i n̄igw̄í b̄i

nisearápíri anijf miseaikárijanigini. Sipí e seainjápi nání ananí yokwarimí niipfriréo?

14 Arfá nípoyi. Rixa biaú biňáoni ámi bi bimíniri nání imónijini. Ámi bi bimíniri nání nimóniri aí anijf seaikárimáfamáni. Segí amípi bi misearápí sa seyfne tñi nawini dñjf sifx níniri ojwedaaneyiniri bimfa nání rarijini. Seyfne njáriini. Niaiwýt xanýyaúmi amípi arirá wítmigini awí eámeámí yáripaxfmani. Xanýyaú niaiwýo arirá owiaiyini amípi bi awí eámeámí yáripaxfrini. Segí sénomi, ayí nioní énijf imónijáoni enagi nání rarijini.

15 Seyfne arirá seaimi nání gí amípi nñni emi nímorfná ayí yayf tñi emi mómfáriini. Arirá seaimi nání níyorfrinirfná ayí yayf tñi yorfrinimfáriini. Nioní e nerí dñjf sifx ayá wí seayaríngi nání seyfne sa bi onímiápi dñjf sifx níyipfriréo?

16 Nioní seyfne tñi níjwearfná anijf wí miseaikárija aiwi áma wí re searípfráoi, “O sifwf samamí nerí fwí nerijfpimi dání yapí seaiepisinfrini.” E searípfráaiwi wí e miseaikárijanigini.

17 Áma nioní seyfne tfe nání nuowárénapirijfpimi dání ení yapí niseaíwapiyiri fwí bi misearápíjanigini.

18 Taitaso seyfne tñjf e nání biní nání ejf ríremixf wiowáríjanigini. Negí nírixímeá o tñi biňo ení níkumixiri wírénapíjanigini. Taitaso yapí niseaíwapiyiri segí amípi bi rísearápíjanigini? Oweoi, wí e menjinigini. Xámí none seyfne niseaímearfná ejwápi nání pírániñf dñjf mópoyi. Taitaso “Pírániñf e oemini.” níyaiwiri seaiñfpa none ení axípí nerane omí númi iríkwfnijf

mikeánipa reñwanigin?

19 Xwiyá rípi fá níroróná anijf reñneaiaiwiariñoi, “Porowa wigf egfápi nání xwiyá wákwinaniro nání ríta rarínoi?” reñneaiaiwiariñoi? Negí dínjf sítix seayiñwáyfné, wí e oneaiaiwípoyiníri mírariñwint. Sewaniñfyfné Kiraisomí níxídiróná ení neániro xídipírtá nání Gorixoyá siñwí tñjf e dání Kiraiso awa e ourípoyiníri neaimixtñjípini ení nímixirí searariñwint. **20** Nioní ámi seyfné tñjf e níremoríná “Nañf ayf e imóniñagfá owíñimint. níyaiwia bimíápi tñni xíxeni mimónf xegf bi imóniñáná seaímeámiginíri ayá sítwí níroariní. Seyfné ení “Poro awayiní nimónimáná oneaímeani.” yaiwiarigfápi tñni xíxeni nimónimí mísseaímeá wikf nónimí seaímeámiginíri ayá sítwí níroariní. Seyfné síní símí tñni níwiápiga uro sítí dínjf níyaiwiga uro wikf ríta ápiawíñijf noga uro rírowiámí nigá uro ikayíwf nímearíga uro mímayfó níróga uro wárixa nimóga uro mixf népéga uro yariñagfá siñwí seanímiginíri nání searariñiní. **21** Nioní ámi níbirí níseaímearíná segf sítí yariñgíápimi dání Gorixo ayá nimóáná segf siñwí anigfe dání ñwf eámiginíri ayá sítwí níroariní. Xámí segfyf wí fwí nero wigf fwí inigfápiraní, fwí niníri rípeánigfápiraní, piaxf weánipaxf imóniñípi egfápiraní, ríxa ríwíminí mímamó síní yariñagfá siñwí níseanírná ñwf eámiginíri raríñiní.

Íkwairirí níwiríná uríñípí nánirini.

¹ Seyíné tñjí e nání rixa biaú biñáoní ámi bi bimfáriñi. Rixa niseaímeáríná xwiyá Bíkwíyo níríníri eánijí rípi “Xwiyá nimixiríná sñjwí wínarófá waúraní, waú woraní, sopijí norónayí, ‘Apí nepa ríta imóniní?’ yaiwipaxfríni.” níríníri eánijípimi nixídírane xwiyá imixanfwárini.
² Xámí níbimáná ámi ríwíyo níbiríná íkwairirí seainjápa agwí seyíné sñi míseaímeapa nerfná segí fwí éfayo tñi fwí méfá wíniyíné tñi nání payí nearí íkwairirí seawárénaparíñini. Nioní ámi bi níbiríná ámá fwí yarigfáyí sñi xe oépojiníri sñjwí wínimfámani. ³ Seyíné dñjí re yaiwiariñagí nání e emfáriñi, “Nene ‘Kiraiso nepa Poromí dání rariñíriñi.’ yaiwianí nání o e oneaíwapíyini.” yaiwiariñagía nání e emfáriñi. O píráñijí owimiximíñiri nerfná samijí níwerí seaiariñomaní. Enjí tñi seaiariñorini. ⁴ Enjíná o samijí wejáná íkfá yoxáípámí yekwiroárigfá aiwí Gorixoyá enjí eánijípimi dání ámi sñjí ñweañorini. Xfo tñi nawíní ikáriñijwá enjagí nání enjí samijí wejwáone aiwí seyíné tñjí e nání níbirane píráñijí seaimixaníri neranéná sñjo tñi nawíní níkumixinírane imónijwá enjagí nání enjí eánijí Gorixoyá tñi seameanfwárini.

⁵ Seyíné woxiní woxiní “Nepa Kiraisomí dñjí wíkwíroaríñá wonírfaní? Míwíkwíroaríñá wonírfaní?” níyaiwiníri iwamfó inírixiní. Sewanijíyíné woxiní woxiní sñjwí ainenaxídírixiní. “Jisasí Kiraiso tñi mñjínijwaénerini.” níyaiwiníro sñjwí mí nómixiníro níjtá mimónipa reñoí? E

n̄iseariri aí s̄iŋwí nainenax̄d̄irfná m̄iwiárófáyí imóniŋjánáyí, “Kiraiso t̄n̄i miŋníŋwaénerin̄.” n̄iyaiwiniro s̄iŋwí mí óm̄ixiŋipaxí menin̄.

6 E n̄iseariri aí nion̄ d̄iŋf re seaikw̄monjini. Seyfné none s̄iŋwí n̄ineanax̄d̄iróná r̄ixa m̄im̄iwiárówáone imóniŋagwí neanariñoi.

7 Seyfné s̄ipí wí mepa oépoyin̄iri Gorixom̄ r̄ixiŋf seauriyariŋwárin̄. Ámá wí re oneaiaiwípoyin̄iri, “Porowa Korin̄ iŋweáyo wáf nurimerfná wí m̄im̄iwiárogfawixin̄.” oneaiaiwípoyin̄iri seauriyariŋwáman̄. “Porowa m̄iwiárogfawixin̄.” neaiaiwiariŋagfá aiwí seyfné naŋf imóniŋfpí t̄n̄i x̄xen̄i ep̄ri nán̄ Gorixom̄ r̄ixiŋf seauriyariŋwárin̄.

8 Ayí r̄ipí nán̄irin̄. None pí pí neranéná xwiyfá nepaxiŋfpimi d̄iŋf m̄iwíkw̄ropa oépoyin̄iri wí yariŋwáoneman̄. Apim̄ d̄iŋf w̄ikw̄ropaxfpini yariŋwáonerin̄. **9** None ejí samiŋf neawéagi aí seyfné ejí neán̄iro Kiraisom̄ x̄darifiagfá n̄iseanirfná yayí yariŋwárin̄. Seyfné yóf oimónfpoyin̄iri Gorixom̄ r̄ixiŋf seauriyariŋwárin̄. **10** Ayí r̄ipí nán̄ agwí nion̄ seyfné t̄n̄i miŋweá wí e dán̄i n̄iŋweámáná payí r̄ina eaariŋjini. “Nion̄ segí t̄iŋf e nán̄ n̄ibirfná Gorixo nén̄ t̄iŋóniŋf oimóniri nimixiŋfpimi dán̄i r̄fá t̄iŋf oseamemini.” m̄inimónariŋagfí nán̄ payí r̄ina nearí w̄irénapariŋjini. Ayí r̄ipí nán̄ rariŋjini. Gorixo nén̄ t̄iŋóniŋf oimóniri n̄inimixirfná ámá x̄fom̄ d̄iŋf w̄ikw̄roarigfáyo uyfni uméwínigin̄iri nimixiŋfman̄. Ejfni w̄imixfw̄inigin̄iri nimixiŋfrin̄.

Yoparípí uríŋf nán̄irin̄.

11 Negí nírixtmeáyfné, yoparf rípi nearfná yayí seawárénaparifn. Seyfné yóí oimónaneyfniro anifní miní ero nioní ejí ríremixí seaiarijnápi arfá ókiarí móntro dñf axípimfní xfdiro píyfá wero éfrifn. Seyfné e nerónayf, Gorixo —O ámá nání dñf sfpí seainí nání seaimixirí píyfá wepfrí nání seaimixirí ejorfn. O íníná dñf seakikayonfárfn. **12** Gorixomi dñf wíkwírogfayfné yayí niniróná yayí óí eánenífrifn. **13** Gorixoyá ámá nioní tñi re ñweagfayí yayí seawárénaparifn. **14** “Seyfné níyfnéni Ámfná Jisas† Kiraiso wá seawianirí Gorixo dñf sfpí seairí oyá kwíyfpí nawíní seakumixirí éwñigfn.” nimónarfn.

Xwiyá Gorixoyá Siñipirini
The New Testament in the Ankave language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angave long Niugini
copyright © 1990 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angave (Ankave)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

7a156761-2cde-5bbc-8428-650a73434051